

FARSCA DILBILGISI

Prof. Dr. M. Kanar

FARŞA DİLBİLGİSİ

Prof. Dr. Mehmet KANAR

İÇİNDEKİLER Sunuş

Alfabe

1.Fiil

2.Ortaçlar

3.Fiil Çekimi

4.Fiil Zamanları

-di'li geçmiş zaman

şimdiki zamanın ve geniş zamanın hikayeleri

şimdiki zaman

geniş zaman

istek kipi – geniş zaman

istek kipi- geçmiş zaman

emir

-miş'li geçmiş zaman

-miş'li geçmiş zamanın hikayesi

gelecek zaman

mâzî-i melmûs

muzâri'-i melmûs

şimdiki veya geniş zamanın rivayeti

gelecek zamanın hikayesi

yeterlilik

mutlak yeterlilik

gereklilik

mutlak gereklilik

edilgen

şart

dua

5.Çoğul

6.İsimlerin Çekimi

7.Tamlama

8.Sıfatlar

9.Zamirler

10.Zarflar

11.Önedatlar

12.Günlük Konuşmadaki Telaffuz Farklılıkları

13.Klasik Farsçada İstisnâî Gramer Özellikleri

14.Cümle Çeşitleri

Sade Cümle, Bağımsız Cümle, Birleşik Cümle

ALFABE اَبفءا

§ Farsça'da Türkçe'de bulunan "ı", "ö", "ü" sesleri yoktur.

§ Farsça'da kelimelerin büyük veya küçük harfle başlaması söz konusu değildir. Kelimelerin bitişme veya ayrı yazılmasında Arap alfabesi kuralları geçerlidir.

§ Son zamanlarda Türkçe'de kullanılan noktalama işaretleri Farsça'da da kullanılmaya başlanılmıştır.

A, a, â آ

A, a, â, e, i, u ا ؤ اء ا

B, b ب

P, p پ

T, t ت

S, s ث

C, c ج

Ç, ç چ

H, h ح

H, h (gırtlaktan) خ

D, d د

Z, z ذ

R, r ر

Z, z ز

J, j ژ

S, s س

Ş, ş ش

S, s ص

Z, z ض

T, t ط

Z, z ظ

A, a, U, u, Î, î ع

G, g, Ğ, ğ غ

F, f ف

K, k ق

K, k ك

G, g گ

L, l ل

M, m م

N, n ن

V, v, U, u, Ô, ô, O, o و

H, h ه

Y, y, İ, î, Î, î ی

E,e, A, a _ َ َ

İ, i _ ِ ِ

U,u,O,o _ ُ ُ

§ Bunlardan ث ح ذ ص ض ط ظ ع غ harfleri Arap diline özgü harfler olup, telaffuzu Türkçe’de olduğu gibidir.

1.FİİL

§ Farsça’da fiil masdarları iki çeşittir.

Sonu ند (d-den) ile biten ve sonu نـتـ (-ten) ile biten masdarlar. Dîden دیدن (dî-den) gör-mek Reften تفر (ref-ten) gitmek gibi.

§ Bütün fiil çekimleri masdarlardan elde edilen iki kök esas alınarak yapılır.

Birincisi, geçmiş zaman gövdesi (mâzî kökü), ikincisi, geniş zaman gövdesi (hal kökü)dür. Geçmiş zaman gövdesi, masdarın sonundaki ن (nun) harfinin atılması ile elde edilir. Bu şekil, aynı

zamanda o fiilin –di’li geçmiş zamanının üçüncü tekil şahsıdır. Örneğin تفر (reften > ref) gitti.

Geniş zaman gövdesinin bulunmasında bazı kurallara başvurulmakla birlikte, istisnalar fazla olduğu için bunlar zamanla öğrenilir.

Fiillerin geniş zaman gövdeleri aynı zamanda o fiillerin emir ikinci tekil şahıslarıdır. Örneğin دیدن (dîden) görmek بـنـ (bîn) gör

§ Farsça’da yapıları bakımından beş çeşit fiil vardır. Bunlar

1.sade fiil

2.önekli fiil

3.birleşik fiil

4.dönüşlü fiil

5.deyim fiil gitmek

geri dönmek yola koyulmak hoşlanmak

inadı bırakmak reften تفر

bergeşten تـشـگـ رـبـ

râh uftâden راتفا هار

hoş-i kesî âmeden ندما یسکشوخ

ez her-i şeytân pâyîn âmeden ندما نییاد ناطیشد رخ زان

2.ORTAÇLAR

§ Bir fiilin geçmiş zaman gövdesinin sonuna (۰) harfinin getirilmesi ile edilgen ortaç (ism-i mef’ûl) elde edilir. Geçişli, yani “neyi, kimi” sorusunu cevaplandıran fiillerin edilgen ortaçlarının Türkçe’de iki karşılığı vardır.

دید دید دید Dîde= görmüş, görülmüş.

تفر تفر تفر Refte= gitmiş.

§ Geniş zaman gövdesinin sonuna (â, ân, ende) آ، آ، آ ekleri getirilerek etken ortaç (ism-i fâil) elde

edilir.
Bînâ
Bînân
Bînende gören, görücü انيد نيد دید gören, görerek انيد ن انيد gören دیدید

Revâ
Revân
Revende giden اور giden, giderek اور giden دنور

§ Etken ortaçlardan birincisi sıfat, ikincisi ulaç yerinde kullanılır. Gerçek etken ortaç “ende” ekiyle türetilen şekildir.

§ Fiil masdarının sonuna liyâkat yası denilen “ya” harfi getirilerek gelecek zaman ortacı oluşturulur.
Örneğin

Dîdenî görülmeye değer, görülecek دید ن دید

§ Bir fiilin geniş zaman gövdesinin sonuna “-iş” ش , geçmiş zaman gövdesinin sonuna “âr” ر آ ekleri getirilmek suretiyle yeni isim türetmek mümkündür. Örneğin

Gûyiş söyleyiş, ağız, lehce ش یوگ وگ ن تفگ

Goftâr söz, söyleyiş, bahis, bölüm راتفگ تفگ ن تفگ

3.FİİL ÇEKİMİ

§ Geçmiş zaman gövdesi esas alınarak çekilen fiillerde sırasıyla şu ek fiiller kullanılır:

Birinci tekil şahıs em م im İkinci tekil şahıs î ی sin Üçüncü tekil şahıs - - Birinci çoğul şahıs îم م ik
İkinci çoğul şahıs îد د iz Üçüncü çoğul şahıs end دن ler

§ Geniş zaman gövdesi esas alınarak çekilen fiillerde yukarıdaki ek fiiller uygulanır. Ancak, üçüncü tekil şahıs geniş zaman gövdesinin sonuna (ed) د eki getirilir.

- دد - دید - دید - دد - م - م

§ Fiilin edilgen ortacının esas alındığı çekimlerde edilgen ortacın ardından sırasıyla şu ekler getirilir:

Birinci tekil şahıs em ام im İkinci tekil şahıs î یا sin Üçüncü tekil şahıs est ت سا dir Birinci çoğul şahıs
îم م iz İkinci çoğul şahıs îد د ia siniz Üçüncü çoğul şahıs end دن lerdir

ن ت سا Veya ن ت سا (-imek) masdarı şöyle çekilir:

دنتسه دیتسه میتسه ت سه ی ت سه م ت سه

§ Esten ن ت سا fiilinin yalnız üçüncü tekil şahsı kullanılır. Bu fiil isim, sıfat ve zamirlerle birleşebilir. Örneğin:

Âmûzgârem Âmûzgârî

Âmûzgârest Âmûzgârîm Âmûzgârîd Âmûzgârend öğretmenim مراکزوما öğretmensin یداگزوما
öğretmendir یداگزوما öğretmeniz میراگزوما öğretmensiniz یداگزوما öğretmendirler یداگزوما

§ Yapıları söz konusu olduğunda Farsça'da beş çeşit fiil vardır. Bunlar

1.sade fiil

2.önekli fiil

3.birleşik fiil

4.dönüştü fiil

5.deyim fiil gitmek ن تفر

geri dönmek ن تشگر ب

soru sormak ن درک لاؤس

hoşuna gitmek ن دما ن بیبا ن اطیش ر خ ز ا (ن دما ی سکش و خ) ن ا د ا ب یرا ک م ا ک ز ا

4.FİİL ZAMANLARI

-Dİ'LI GEÇMİŞ ZAMAN

§ Çekilmesi istenilen fiilin sonuna yukarıda anlatılan ek fiiller getirilir. Örnekli, birleşik ve deyim fiillerde asıl fiilin önünde bulunan kelimeler hiçbir değişikliğe uğramaz. Olumsuzluk bildiren “ne” ن eki fiil kökünün başına gelir.

§ Sade fiil olarak dîden (görmek) masdarının -di'li geçmiş zamanını çekelim. Dîdem gördüm م دید

Dîdî gördün ی دید

Dîd gördü د دید

Dîdîm gördük م دید

Dîdîd gördünüz دید

Dîdend gördüler د دید

§ Önekli fiil olarak ber horden (rastlamak) masdarının –di'li geçmiş zamanını çekelim.

Ber hordem Ber hordî

Ber hord

Ber hordîm Ber hordîd Ber hordend rastladım م درو خ ر ب رastladın ی درو خ ر ب رastladı د درو خ ر ب رastladık

د درو خ ر ب رastladınız م دیدر و خ ر ب رastladılar د درو خ ر ب

§ Şimdi de bu fiillerin -di'li geçmiş zamanlarının olumsuz şekillerini çekelim.

Nedîdem Nedîdî

Nedîd

Nedîdîm Nedîdîd Nedîdend görmedim م دیدن görmedin ی دیدن görmedi دیدن görmedik م دیدن görmediniz

د دیدن görmediler د دیدن

Ber nehordem Ber nehordî

Ber nehord

Ber nehordîm Ber nehordîd Ber nehordend rastlamadım م درو خ ر ب رastlamadın ی درو خ ر ب رastlamadı

د درو خ ر ب رastlamadık م دیدر و خ ر ب رastlamadınız د درو خ ر ب رastlamadılar د درو خ ر ب

ŞİMDİKİ ZAMANIN VE GENİŞ ZAMANIN HİKAYELERİ

§ Farsça'da şimdiki zamanın ve geniş zamanın hikayeleri aynı şekilde çekilir. Fiilin hangi zamanda kullanıldığı metnin gelişinden anlaşılır veya metnin akışına göre çeviri yapılır.

§ Bir fiili bu zamanlarda çekebilmek için geçmiş zaman gövdesinin başına mî می eki getirilir. Önekli ve birleşik fiillerde bu ek daima asıl fiilin önünde yer alır.

§ Şimdiki veya geniş zamanın hikayesinin olumsuz çekimini yapmak için “mî ” ekinin başına “ne” olumsuzluk eki getirilir ve altı şahısta da “nemî ” نمی eki tekrarlanır.

Mî dîdem görüyordum, görürdüm می دیدم Mî dîdî görüyordun, görürdün می دیدی Mî dîd görüyordu, görürdü می دید می دیدم Mî dîdîd Mî dîdend görüyorduk, görürdük می دیدید Mî dîdend görüyordunuz, görürdünüz می دیدید görüyorlardı, görürlerdi می دیدید

Ber mî geçtem Ber mî geçtî

Ber mî geçt

Ber mî geçtîm Ber mî geçtîd Ber mî geçtend dönüyordum, dönerdim می مرتب می مرتب dönüyordun, dönerdin می مرتب می مرتب dönüyordu, dönerdi می مرتب می مرتب dönüyorduk, dönerdik می مرتب می مرتب dönüyordunuz, dönerdiniz می مرتب می مرتب dönüyorlardı, dönerlerdi می مرتب می مرتب

Temâşâ mî kerdem Temâşâ mî kerdî Temâşâ mî kerd Temâşâ mî kerdîm Temâşâ mî kerdîd Temâşâ mî kerdend izliyordum, izlerdim می اشامت می اشامت izliyordun, izlerdin می اشامت می اشامت izliyordu, izlerdi می اشامت می اشامت izliyorduk, izlerdik می اشانت می اشانت izliyordunuz, izlerdiniz می اشامت می اشامت izliyorlardı, izlerlerdi می اشامت می اشامت

§ Aynı fiillerin olumsuz çekimleri şu şekilde gerçekleşir:

Nemî dîdem Nemî dîdî

Nemî dîd

Nemî dîdîm Nemî dîdîd Nemî dîdend görmüyordum, görmezdim می دید می دید görmüyordun, görmezdin می دید می دید görmüyordu, görmezdi می دید می دید görmüyorduk, görmezdik می دیدید می دیدید görmüyordunuz, görmezdiniz می دیدید می دیدید görmüyorlardı, görmezlerdi می دیدید می دیدید

Ber nemî geçtem Ber nemî geçtî Ber nemî geçt

Ber nemî geçtîm Ber nemî geçtîd Ber nemî geçtend dönmüyordum, dönmezdim می مرتب می مرتب dönmüyordun, dönmezdin می مرتب می مرتب dönmüyordu, dönmezdi می مرتب می مرتب dönmüyorduk, dönmezdik می مرتب می مرتب dönmüyordunuz, dönmezdiniz می مرتب می مرتب dönmüyorlardı, dönmezlerdi می مرتب می مرتب

Temâşâ nemî kerdem Temâşâ nemî kerdî Temâşâ nemî kerd Temâşâ nemî kerdîm Temâşâ nemî kerdîd Temâşâ nemî kerdend izlemiyordum, izlemezdin می اشامت می اشامت izlemiyordun, izlemezdin می اشامت می اشامت izlemiyordu, izlemezdi می اشامت می اشامت izlemiyorduk, izlemezdik می اشامت می اشامت izlemiyordunuz, izlemezdiniz می اشامت می اشامت izlemiyorlardı, izlemezlerdi می اشامت می اشامت

ŞİMDİKİ ZAMAN

§ Şimdiki zaman, çekilmesi gereken fiilin geniş zaman gövdesinin başına “mî ” ve sonuna çekim ekleri getirilerek elde edilir. Olumsuz şimdiki zaman çekimlerinde olumsuzluk eki olan “ne” ن daima “mî ” ekinin başında bulunur.

Reften (gitmek) رفتن geniş zaman gövdesi rev و

Mî revem Mî revî

Mî reved Mî revîm Mî revîd Mî revend gidiyorum می می گیدیورسین می گیدیور می دور گیدیوروز

می گیدیورسینوز می دیور گیدیورلار می دنور Olumsuz çekim: Nemî revem

Nemî revî

Nemî reved

Nemî revîm

Nemî revîd

Nemî revend gitmiyorum نمی گیتمیورسین نمی گیتمیور نمی دور گیتمیوروز نمی دیور

گیتمیورسینوز نمی گیتمیورلار نمی دنور

§ Modern Farsça’da geniş zaman genel olarak şimdiki zamanla ifade edilir. Örneğin

Her rûz sâet-i heft-i subh ez hâb bîdâr mî şevem. Sabahları yedide uyanırım. هر روزه هر ادید باو خزا ح بصدت فهت عاسد زور ره

GENİŞ ZAMAN

§ § Fiilin geniş zaman gövdesinin sonuna ekfiillerin getirilmesi elde edilen bu zaman klasik Farsça’da yaygın olarak kullanılır. Modern Farsça’da sadece şiirde kullanım alanı bulur. Geniş zaman Modern Farsça’da daha çok şimdiki zaman ile ifade edilir.

Revem giderim می دور Revî gidersin می یور Reved gider دور Revîm gideriz می دیور Revîd gidersiniz می دیور

Revend giderler دنور

§ Olumsuz çekim şekli

Nemî revem Nemî revî

Nemî reved Nemî revîm Nemî revîd Nemî revend gitmem نمی گیتmezsin نمی گیتmez نمی دور گیتmez نمی دیور

گیتmeyiz نمی گیتmezsiniz نمی گیتmezler نمی دیور

İSTEK KİPİ- GENİŞ ZAMAN

§ Şart cümlelerinde ve yan cümlelerde kullanılan bu zaman geniş zaman çekimi ile aynı olmakla birlikte, çok defa çekilen fiilin başına “be” ب edatı getirilir. Olumsuz çekim yapılırken bu edat düşer ve yerini olumsuzluk eki “ne” ن alır.

Berevem Berevî

Bereved Berevîm Berevîd Berevend gideyim می دور gidesin می یور gide دور gidelim می دیور gidesiniz می دیور

İSTEK KİPİ- GEÇMİŞ ZAMAN

§ Bir fiilin edilgen ortacından sonra “bûden” fiilinin geniş zamanı çekilerek elde edilir. Bu zaman, daha çok ara cümlelerde veya “ki”که ve “şâyed”دیشد gibi bağlaçlardan sonra gelen cümlelerde kullanılır.

Gitmiş olayım Gitmiş olasın Gitmiş ola

Gitmiş olalım Gitmiş olasınız Gitmiş olalar (ki) refte bâşem که میشاب متفر (ki) refte bâşî که ی شاب متفر (ki) refte bâşed که دیشاب متفر (ki) refte bâşîm که میشاب متفر (ki) refte bâşîd که دیشاب متفر (ki) refte bâşend که دیشاب متفر که

§ Olumsuz çekim yapılırken olumsuzluk eki “ne” ن daima edilgen ortacın başında bulunur.

دشاب متفر ن ی شاب متفر ن میشاب متفر ن دیشاب متفر ن دیشاب متفر ن میشاب متفر ن

Nerefte bâşem Nerefte bâşîm nerefte bâşî nerefte bâşed nerefte bâşîd nerefte bâşend

EMİR

§ Farsça’da emrin ikinci tekil şahıs ve ikinci çoğul şahıs olmak üzere yalnız iki şekli vardır. Bir fiilin geniş zaman gövdesi aynı zamanda o fiilin emir kipinin ikinci tekil şahısdır.

§ İkinci çoğul şahısta geniş zaman gövdesinin sonuna “îd”دیدی eki getirilir. Örneğin:

Reften ن تفر rev, rov و git

Revîd دیور gidin, gidiniz

§ Farsça’da emir kipinin başına genellikle “be” ب edatı getirilir. Berev, boro و git

Berevîd دیورب gidin, gidiniz

§ Emrin olumsuz şekli, emir fiilinin başına olumsuzluk edatı “ne” ن nin getirilmesiyle elde edilir.

Merev, merov و gitme

Merevîd دیورم gitmeyin, gitmeyiniz

Negoftemet, **merov** ancâ ki âşinât menem Derin serâb-i fenâ çeşme-i heyât menem

“Demedim mi sana “Gitme oraya, âşinan benim” diye? “Şu yokluk serabında hayat pınarın benim” diye?

§ Modern Farsça’da olumsuz emir fiillerinde

“me” م edatı yerine “ne” ن edatı kullanılır.

Nerev, nero و gitme

Nerevîd دیورن gitmeyin, gitmeyiniz

§ Üçüncü bir şahsa gönderilen emir yani emr-i gâib sadece üçüncü tekil ve üçüncü çoğul şahıslarda çekilir. Örneğin:

Gitsin gû rov, gû boro, gû reved, gû bereved وگ دور وگ/ورب وگ/ور وگ دور وگ

Gitsinler gû revend, gû berevend وگ دنور وگ / دنور وگ

-MIŞ'LI GEÇMİŞ ZAMAN

§ Fiilin edilgen ortacının sonuna fiil çekim ekleri getirilerek elde edilir. Olumsuzluk belirten “ne” ن edatı daima edilgen ortacın başında bulunur.

Gitmişim

Gitmişsin

Gitmiş(tir)

Gitmişiz

Gitmişsiniz Gitmişler(dir) refte'em ما متفر refte'î يا متفر refte (est) متفر refte'im متفر ديا refte'id ديا دنا متفر refte'end دنا متفر

Gitmemişim

Gitmemişsin

Gitmemiş(tir) Gitmemişiz

Gitmemişsiniz Gitmemişler(dir) nerefte'em ما متفر nerefte'î يا متفر nerefte(est) متفر nerefte'im متفر ديا nerefte'id ديا دنا متفر nerefte'end دنا متفر

§ -miş'li geçmiş zaman modern Farsça'da –di'li geçmiş zaman yerinde de kullanılmaktadır Örneğin:
İmrûz nâhâr çi horde'î? یا هدروخ چه راهاند زورما? *Bugün öğle yemeğinde ne yedin:*

-MIŞ'LI GEÇMİŞ ZAMANIN HİKAYESİ

§ Fiilin edilgen ortacından sonra “bûden=olmak” ندوب yardımcı fiili getirilir. Çekim sırasında sadece yardımcı fiil değişikliğe uğrar. Olumsuz çekim yapılırken olumsuzluk bildiren “ne” ن harfi edilgen ortacın başına getirilir.

Gitmiştim Gitmiştin Gitmişti

Gitmiştik Gitmiştiniz Gitmişlerdi refte bûdem مدوب متفر refte bûdî يدوب متفر refte bûd دوب متفر refte bûdîm مدوب متفر refte bûdîd دیدوب متفر refte bûdend دندوب متفر

Olumsuz çekim: Gitmemiştim Gitmemiştin

Gitmemişti

Gitmemiştik

Gitmemiştiniz nerefte bûdem متفند مدوب nerefte bûdî متفند يدوب nerefte bûd دوب متفند nerefte bûdîm مدوب متفند nerefte bûdîd دیدوب متفند Gitmemişlerdi nerefte bûdend دندوب متفند

§ Bir önekli fiilin olumlu ve olumsuz çekimleri de şöyle olmalıdır:

Rastlamıştım Rastlamıştın Rastlamıştı

Rastlamıştık Rastlamıştınız Rastlamışlardı ber horde bûdem مدوب هدروخ ber horde bûdî يدوب هدروخ ber horde bûdîm مدوب هدروخ ber horde bûdîd دیدوب هدروخ ber horde bûdend دندوب هدروخ

Rastlamamıştım Rastlamamıştın Rastlamamıştı Rastlamamıştık Rastlamamıştınız Rastlamamışlardı

ber nehorde bûdem هدر و خنرب مدوب ber nehorde bûdî هدر و خنرب يدوب ber nehorde bûd هدر و خنرب دوب ber
nehorde bûdîm هدر و خنرب مېدوب ber nehorde bûdîd هدر و خنرب ديدوب ber nehorde bûdend هدر و خنرب دندوب

§ Birleşik fiilin çekimleri aşağıda görüldüğü gibi olmalıdır.

İzlemiştim İzlemiştin İzlemişti

İzlemiştik İzlemiştiniz İzlemişlerdi temâşâ kerde bûdem هدرک اشامت temâşâ kerde bûdî هدرک يدوب
اشامت temâşâ kerde bûd هدرک اشامت temâşâ kerde bûdîm هدرک مېدوب temâşâ kerde bûdîd هدرک ديدوب
اشامت temâşâ kerde bûdend هدرک اشامت

İzlememiştim İzlememiştin İzlememişti

İzlememiştik İzlememiştiniz İzlememişlerdi temâşâ nekerde bûdem هدرکد اشامت temâşâ nekerde
bûdî هدرکد اشامت temâşâ nekerde bûd هدرکد اشامت temâşâ nekerde bûdîm هدرکد مېدوب temâşâ
nekerde bûdîd هدرکد اشامت temâşâ nekerde bûdend هدرکد اشامت

GELECEK ZAMAN

§ Bir fiilin geçmiş zaman gövdesinin başına “hâsten=istemek” ن تساوخ yardımcı fiilinin geniş zamanının getirilmesiyle elde edilir. Yardımcı fiilin altı şahsa göre çekimi yapılırken geçmiş zaman gövdesi değişikliğe uğramaz.

§ Gelecek zamanın olumsuz şekli çekilirken yardımcı fiilin başına olumsuz eki olan “ne” ن edati getirilir. Örneğin:

Sade fiil: gitmek reften ن تفر Gideceğim Gideceksin Gidecek

Gideceğiz

Gideceksiniz Gidecekler hâhem reft م هاوخذ hâhî reft ی هاوخذ hâhed reft تفر دهاوخذ hâhîm reft تفر مېهاوخذ
hâhîd reft تفر دېهاوخذ hâhend reft تفر دنهاوخذ

Gitmeyeceğim Gitmeyeceksin nehâhem reft م هاوخذ nehâhî reft ی هاوخذ Gitmeyecek

Gitmeyeceğiz Gitmeyeceksiniz Gitmeyecekler nehâhed reft تفر دهاوخذ nehâhîm reft تفر مېهاوخذ

nehâhîd reft تفر دېهاوخذ nehâhend reft تفر دنهاوخذ

§ Önekli fiil: dönme bergeşten ن تشگرې

Döneceğim Döneceksin Dönecek

Döneceğiz

Döneceksiniz Dönecekler ber hâhem geşt م هاوخذ ber hâhî geşt ی هاوخذ ber hâhed geşt تشرې

ber hâhîm geşt تفر مېهاوخذ ber hâhîd geşt تفر دېهاوخذ ber hâhend geşt تفر دنهاوخذ

Dönmeyeceğim Dönmeyeceksin Dönmeyecek

Dönmeyeceğiz Dönmeyeceksiniz Dönmeyecekler ber nehâhem geşt م هاوخذ ber nehâhî geşt ی هاوخذ

ber nehâhed geşt تشرې ber nehâhîm geşt تفر مېهاوخذ ber nehâhîd geşt تفر دېهاوخذ

ber nehâhend geşt تفر دنهاوخذ

§ Birleşik fiil: izlemek temâşâ kerdن درک اشامت

İzleyeceğim İzleyeceksin İzleyecek

İzleyeceğiz İzleyeceksiniz İzleyecekler temâşâ hâhem kerdدرک مھاوخذ اشامت temâşâ hâhî kerdدرک یھاوخذ اشامت
temâşâ hâhed kerdدرک دھاوخذ اشامت temâşâ hâhîm kerdدرک مپھاوخذ اشامت temâşâ hâhîd kerdدرک دیھاوخذ اشامت
temâşâ hâhend kerdدرک دذھاوخذ اشامت

İzlemeyeceğim İzlemeyeceksin İzlemeyecek

İzlemeyeceğiz İzlemeyeceksiniz İzlemeyecekler temâşâ nehâhem kerdدرک مھاوخذ اشامت temâşâ nehâhî
kerdدرک یھاوخذ اشامت temâşâ nehâhed kerdدرک دھاوخذ اشامت temâşâ nehâhîm kerdدرک مپھاوخذ اشامت
nehâhîd kerdدرک دیھاوخذ اشامت temâşâ nehâhend kerdدرک دذھاوخذ اشامت

§ Bazen şimdiki zaman, gelecek zaman yerinde kullanılır. Örneğin: İmşeb be sînemâ mî revîm. Bu akşam sinemaya gideceğiz. مپور ی م امنیسد مپبشما

MÂZÎ-Yİ MELMÛS

§ Bu çekim şekli on dokuzuncu yüzyılda Avrupa dillerinden yapılan çeviriler yoluyla Farsça'ya girmiştir. Şimdiki veya geniş zamanın hikayesi yerinde kullanılır. Geçmişteki bir zaman dilimi içinde süreklilik gösteren eylemlerin ifadesinde bu zamandan yararlanılır.

§ Bunun için önce “dâşten=sahip olmak” ن تشاد masdarının -di’li geçmiş zamanı, bunun ardından ilgili fiilin şimdiki zamanının hikayesi çekilir.

§ Önekli ve birleşik fiillerde yardımcı fiil başta kalır.

§ Bu zamanın olumsuz çekimi yoktur.

Sade fiil: gitmek reften ن تفر Gitmekteydim, gidiyordum Gitmekteydin, gidiyordun Gitmekteydi, gidiyordun

Gitmekteydik, gidiyorduk Gitmekteydiniz, gidiyordunuz Gitmekteydiler, gidiyorlardı dâştem mî reftem مپتشار دâştî mî reftî م تشار ن تفر ی م تشار dâşt mî reft م تشار dâştîm mî reftîm مپتشار دâştîd mî reftîd م دنتشار دâştend mî reftend م دنتشار

§ Önekli fiil: dönmek bergeşten Dönmekteydim, dönüyordum Dönmekteydin, dönüyordun Dönmekteydi, dönüyordu

Dönmekteydik, dönüyorduk Dönmekteydiniz, dönüyordun Dönmektelerdi, dönüyorlardı ن تشگ ر ب

dâştem ber mî geştem م تشار دâştî ber mî geştî م تشگ ی م ر ب تشاد dâşt ber mî geşt م تشگ ی م ر ب تشاد dâştîm ber mî geştîm مپتشار دâştîd ber mî geştîd م دپتشار دâştend ber mî geştend م دنتشار

§ Bugün Afganistan’da konuşulan Farsça’da “dâşten” ن تشاد fiilinden başka “reften” ن تفر fiili de yardımcı fiil olarak kullanılmakta, asıl fiilin edilgen ortacından sonra bu fiilin şimdiki zamanının hikayesi çekilmektedir. Örneğin:

An rûz ba’ d ez zohr ebrhâ der âsmân moterâkimter şode mî reft

O gün öğleden sonra bulutlar gökyüzünde daha da yığılıyordu.

تفری مەدش رتکارتم نامسا رد اهربا رهظ زا دعب زور نا

MUZÂRÎ' -İ MELMÛS

§ Bu çekim şekli de “mâzî-yi melmûs” gibi sonradan Farsça’ya girmiş olup, şimdiki zaman ve yakın gelecek zaman yerinde kullanılmaktadır.

§ Fiilin şimdiki zamanından önce “dâştên” ن تشارد yardımcı fiilinin geniş zamanı çekilir.

Bu zamanın da olumsuz çekimi yapılmaz.

(şu anda) gidiyorum, gitmekteyim

(şu anda) gidiyorsun, gitmekte sin

(şu anda) gidiyor, gitmektedir

(şu anda) gidiyoruz, gitmekteyiz

(şu anda) gidiyorsunuz, gitmekte siniz

(şu anda) gidiyorlar, gitmekte ler

مبور دârîm mî revîm دور ی م دراد دâred mî reved میراد dârî mî revî دیراد دârend mî revend دنور ی م دنراد

دیراد دârîd mî revîd دنور ی م دیراد

ŞİMDİKİ VEYA GENİŞ ZAMANIN RİVAYETİ

§ -miş’li geçmiş zaman çekiminde fiilin başına “mî” edatının getirilmesiyle elde edilir.

Gidiyormuşum Gidiyormuşsun Gidiyormuş

Gidiyormuşuz

Gidiyormuşsunuz Gidiyorlarmış

دیا مî refte’îd میا م تفر ی م mî refte’îm ت سا م تفر ی م (est) م mî refte’î یا م تفر ی م mî refte’em ما م تفر ی م

دنا م تفر ی م mî refte’end

§ İçinde bu zamanın kullanıldığı Farsça cümleleri Türkçe’ye çevirirken çok defa –miş’li geçmişli çeviri yapmak daha uygun olur. Örneğin:

Mîhâste’ est ki der âsmân-i zîbâ-yi âbî pervâz koned, ez ukâbhâ bâlâter reved ve ez ebrhâ begozered.

درنگب اهربا زا و دور رتلاب اهاباقعزا، دنک زاورپی بآ ی ابیز نامسا رد هکت سا متساوخ ی م

Güzel mavi gökyüzünde uçmak, kartallardan daha yükseğe çıkmak ve bulutları geçmek istemiştir.

GELECEK ZAMANIN HİKAYESİ

§ Bu zamanın Farsça’da tam karşılığı yoktur. Böyle bir ifade için çeşitli kalıplardan yararlanır.

Örneğin: Gidecektim Gidecektim Gidecektim Gidecektim mî hâstem berevem موبد متساوخ ی م binâ bûd

berevem مورب تسیاب ی م mî bâyest berevem مورب دوبرارق مورب دود ائب

YETERLİLİK

§ Bir fiilinin yeterliliğinin istenilen zamanının çekilebilmesi için “tevânisten=muktedir olmak, gücü

olmak” ن تسانوتە ” yardımcı fiili kullanılır.

§ Modern Farsça’da istenilen zamana göre yapılan yardımcı fiil çekiminden sonra asıl fiil de istek kipinde çekilir.

§ Klasik Farsça’da ise, asıl fiil geçmiş zaman gövdesi halinde kalarak hiçbir şahısta değişikliğe uğramaz. Olumsuzluk bildiren “ne” ن harfi yardımcı fiilin başında bulunur.

§ Yeterlilik Şimdiki Zaman Çekimi:

Modern Farsça’da yeterliliğin şimdiki ve geniş zamanları aynı şekilde ifade edilir.

§ Sade Fiil Çekimi: gitmek reften ن تفر Gidebiliyorum, gidebilirim Gidebiliyorsun, gidebilirsin Gidebiliyor, gidebilir

Gidebiliyoruz, gidebiliriz

Gidebiliyorsunuz, gidebilirsiniz Gidebiliyorlar, gidebilirler mîtevânem berevem مورب مناوتە م مورب مناوتە م mîtevânî berevî م مورب مناوتە م mîtevânîm berevîm م مورب مناوتە م mîtevânîd berevîd م مورب مناوتە م

Olumsuz çekim:

Gidemiyorum, gidemem

Gidemiyorsun, gidemezsin Gidemiyor, gidemez

Gidemiyoruz, gidemeyiz

Gidemiyorsunuz, gidemezsiniz Gidemiyorlar, gidemezler nemîtevânîm berevem مورب مناوتە م مورب مناوتە م nemîtevânî berevî م مورب مناوتە م nemîtevânîm berevîm م مورب مناوتە م nemîtevânîd berevîd م مورب مناوتە م

§ Önekli ve birleşik fiil çekimleri: Dönmek ber geştten ن تشگره Dönebiliyorum, dönebilirim

Dönebiliyorsun, dönebilirsin Dönebiliyor, dönebilir

Dönebiliyoruz, dönebiliriz

Dönebiliyorsunuz, dönebilirsiniz Dönebiliyorlar, dönebilirler mîtevânem bergerdem مورب مناوتە م مورب مناوتە م mîtevânî bergerdî م مورب مناوتە م mîtevânîm bergerdîm م مورب مناوتە م mîtevânîd bergerdîd م مورب مناوتە م

Dönemiyorum, dönemem

Dönemiyorsun, dönemezsin Dönemiyor, dönemez

Dönemiyoruz, dönemeyiz Dönemiyorsunuz, dönemezsiniz Dönemiyorlar, dönemezler

Cevap vermek cevâb dâden ن داد باوج Cevap verebiliyorum, cevap verebilirim Cevap verebiliyorsun, cevap verebilirsin

ی هدب

Cevap verebiliyor, cevap verebilir

Cevap verebiliyoruz, cevap verebiliriz Cevap verebiliyorsunuz, cevap verebilirsiniz Cevap verebiliyorlar, cevap verebilirler nemîtevânem bergerdem مورب مناوتە م مورب مناوتە م nemîtevânî bergerdî م مورب مناوتە م nemîtevânîm bergerdîm م مورب مناوتە م nemîtevânîd bergerdîd م مورب مناوتە م

باوجی ناوتی میده‌ب باوجی میده‌ب mîtevânî cevâb bedehî میده‌ب باوجی میده‌ب mîtevânem cevâb bedehem

mîtevânîd cevâb bedehîd میده‌ب باوجی میده‌ب mîtevânîm cevâb bedehîm میده‌ب باوجی میده‌ب mîtevânend cevâb bedehend میده‌ب باوجی میده‌ب mîtevâned cevâb bedehed

Olumsuz çekim:

Cevap veremiyorum, cevap veremem Cevap veremiyorsun, cevap veremezsin

ی‌ده‌ب

Cevap veremiyor, cevap veremez

Cevap veremiyoruz, cevap veremeyiz

میده‌ب

Cevap veremiyorsunuz, cevap veremezsiniz Cevap veremiyorlar, cevap veremezler nemîtevânem cevâb bedehem میده‌ب باوجی میده‌ب nemîtevânî cevâb bedehî میده‌ب باوجی میده‌ب

nemîtevânîd cevâb bedehîd میده‌ب باوجی میده‌ب nemîtevânîm cevâb bedehîm میده‌ب باوجی میده‌ب nemîtevânend cevâb bedehend میده‌ب باوجی میده‌ب nemîtevâned cevâb bedehed میده‌ب باوجی میده‌ب

Yeterlilik Şimdiki Zamanın Klasik Farsça Kurallarına Göre Çekimi:

Gidebiliyorum, gidebilirim Gidebiliyorsun, gidebilirsin Gidebiliyor, gidebilir

Gidebiliyoruz, gidebiliriz

Gidebiliyorsunuz, gidebilirsiniz Gidebiliyorlar, gidebilirler mîtevânem refî میده‌ب باوجی میده‌ب mîtevânîd refî میده‌ب باوجی میده‌ب mîtevânîm refî میده‌ب باوجی میده‌ب mîtevânend refî میده‌ب باوجی میده‌ب mîtevâned refî میده‌ب باوجی میده‌ب

mîtevânîd refî میده‌ب باوجی میده‌ب mîtevânîm refî میده‌ب باوجی میده‌ب mîtevânend refî میده‌ب باوجی میده‌ب mîtevâned refî میده‌ب باوجی میده‌ب

Gidemiyorum, gidemem

Gidemiyorsun, gidemezsin Gidemiyor, gidemez

Gidemiyoruz, gidemeyiz

Gidemiyorsunuz, gidemezsiniz Gidemiyorlar, gidemezler

Olumsuz çekim:

nemîtevânem refî میده‌ب باوجی میده‌ب nemîtevânîd refî میده‌ب باوجی میده‌ب nemîtevânîm refî میده‌ب باوجی میده‌ب nemîtevânend refî میده‌ب باوجی میده‌ب nemîtevâned refî میده‌ب باوجی میده‌ب

nemîtevânîd refî میده‌ب باوجی میده‌ب nemîtevânîm refî میده‌ب باوجی میده‌ب nemîtevânend refî میده‌ب باوجی میده‌ب nemîtevâned refî میده‌ب باوجی میده‌ب

Yeterlilik Geniş Zaman Çekimi:

Modern Farsça'da bu zaman daha çok şimdiki zaman ile ifade edilir.

Gidebilirim Gidebilirsin Gidebilir

Gidebiliriz

Gidebilirsiniz Gidebilirler

Klasik Farsça'daki çekimi: tevânem refî میده‌ب باوجی میده‌ب

tevânîd refî میده‌ب باوجی میده‌ب

tevânend refî میده‌ب باوجی میده‌ب

tevânîm reft میناوتد تفر

tevânîd reft دیناوتد تفر

tevânend reft دنناوتد تفر

Olumsuz çekim: Gidemem

Gidemezsin

Gidemez

Gidemeyiz

Gidemezsiniz Gidemezler

netevânem reft میناوتد تفر netevânî reft دیناوتد تفر netevâned reft دنناوتد تفر netevânîm reft میناوتد تفر

netevânîd reft دیناوتد تفر netevânend reft دنناوتد تفر

Yeterlilik –di’li Geçmiş Zaman Çekimi:

Sade Fiil Çekimi: gitmek reften ن تفر

Gidebildim Gidebildin Gidebildi

Gidebildik Gidebildiniz Gidebildiler tevânistem berevem یورب ی تساناوتد tevânistî berevî ی تساناوتد

tevânist bereved دورب تساناوتد tevânistîm berevîm میتساناوتد tevânistîd berevîd دیتساناوتد

tevânistend berevend دنورب دنتساناوتد

Olumsuz Çekim: Gidedim

Gidedim

Gidedi

Gidedik

Gidediniz

Gidediler

netevânistem berevem دورب تساناوتد netevânistî berevî یورب ی تساناوتد netevânist bereved دورب تساناوتد

netevânistîm berevîm میتساناوتد netevânistîd berevîd دیتساناوتد netevânistend berevend دنورب دنتساناوتد

دنتساناوتد

Önekli fiil çekimi: dönmek ber geşten ربتشگ

Dönebildim Dönebildin Dönebildi

Dönebildik Dönebildiniz Dönebildiler tevânistem ber gerdem مدرگرب میتساناوتد tevânistî ber gerdî یدرگرب

tevânist ber gereded دورب تساناوتد tevânistîm ber gerdîm میتساناوتد tevânistîd ber gerdîd یدرگرب

دندرگرب دنتساناوتد tevânistend ber gerdend دندرگرب دنتساناوتد

Dönemedim Dönemedin Dönemedi

Dönemedik Dönemediniz Dönemediler netevânistem ber gerdem مدرگرب میتساناوتد netevânistî ber gerdî

netevânistîd ber gerdîd یدرگرب میتساناوتد netevânistîm ber gerdîm میتساناوتد netevânist ber gereded دورب تساناوتد

ber gerdîd دندرگرب دنتساناوتد netevânistend ber gerdend دندرگرب دنتساناوتد

Birleşik Fiil Çekimi:

Cevap verebildim Cevap verebildin Cevap verebildi Cevap verebildik Cevap verebildiniz tevânistîd

Gidebiliyorsunuz

Gidebiliyorlar refte mîtevânem متفری م ناوتی م متفری م ناوتی م متفری م ناوتی م refte mîtevânêd دناوتی م متفری م ناوتی م متفری م ناوتی م refte mîtevânîm دناوتی م متفری م ناوتی م متفری م ناوتی م refte mîtevânîd دناوتی م متفری م ناوتی م متفری م ناوتی م refte mîtevânend دناوتی م متفری م ناوتی م متفری م ناوتی م

Olumsuz çekim: Gidemiyorum Gidemiyorsun Gidemiyor

Gidemiyoruz refte nemîtevânem متفری م ناوتی م متفری م ناوتی م refte nemîtevânî متفری م ناوتی م متفری م ناوتی م refte nemîtevânêd دناوتی م متفری م ناوتی م متفری م ناوتی م refte nemîtevânîm دناوتی م متفری م ناوتی م متفری م ناوتی م refte nemîtevânîd دناوتی م متفری م ناوتی م متفری م ناوتی م refte nemîtevânend دناوتی م متفری م ناوتی م متفری م ناوتی م

MUTLAK YETERLİLİK

§ “tevânisten” (=muktedir olmak) ن تسناوتی م yardımcı fiilinin geniş zaman gövdesi “tevân” ناوتی م ‘ın sonuna istenilen fiilin fiilin geçmiş zaman gövdesi getirilerek elde edilir. Örneğin:

tevân + goften > goft söylenebilir تفگ > تفگ ناوتی م

§ Ayrıca, “tevân” yerine “mîtevân” م ناوتی م şekli de kullanılmaktadır.

§ Modern Farsça’da tevân ناوتی م ve mîtevân م ناوتی م yanında mîşevêd م دوشد fiili de kullanılır. Örneğin Mîşevêd goft denilebilir, söylenebilir م تفگ دوشد م

§ Olumsuzluk eki daima yardımcı fiilin başına gelir. Netevân goft Nemîtevân goft Nemîşevêd goft söylenemez تفگ دوشد م م تفگ ناوتی م م تفگ ناوتی م

§ Mutlak yeterliliğin hikayesi Farsça’da “şoden” (=olmak) ن دشد yardımcı fiilinin şimdiki zamanının hikayesinden yararlanılarak yapılmaktadır.

Mîşod goft söylenbilirdi, denilebilirdi م تفگ دشد م Nemîşod goft söylenemezdi, denilemezdi م تفگ دشد م م

GEREKLİLİK

§ Farsça’da gereklilik kipi “bâyesten” (=gerekmek, lazım olmak) ن تسباید , şâyesten (=yaraşmak) ن تسباید ve “sezîden” (=layık olmak, değmek) ن دیزد yardımcı fiilleriyle yapılır. Ancak, Modern Farsça’da “bâyesten” yardımcı fiili kullanılır.

§ Gereklilik Geniş Zaman ve Şimdiki Zaman Çekimi:

Gitmeliyim, gitmem gerekiyor Gitmelisin, gitmen gerekiyor Gitmeli, gitmesi gerekiyor Gitmeliyiz, gitmemiz gerekiyor Gitmelisiniz, gitmeniz gerekiyor Gitmeliler, gitmeleri gerekiyor bâyed berevem دیورب دیاب bâyed berevî دیاب یودب دیاب bâyed bereved دورب دیاب bâyed berevîm دیورب دیاب bâyed berevîd دیورب دیاب bâyed berevend دنورب دیاب

Gitmemeliyim Gitmemelisin Gitmemeli

Gitmemeliyiz Gitmemelisiniz Gitmemeliler nebâyed berevem یورب دیاب nebâyed berevî یورب دیاب nebâyed bereved دورب دیاب nebâyed berevîm یورب دیاب nebâyed berevîd دیورب دیاب nebâyed berevend دنورب دیاب

Önekli ve birleşik fiillerin çekimi: Dönmeliyim Dönmelisin Dönmeli
Dönmeliyiz Dönmelisiniz Dönmeliler bâyed bergerdem دیاب مدرگرہ دیاب bâyed bergerdî دیاب بدرگرہ دیاب bâyed
bergerded ددرگرہ دیاب bâyed bergerdîm دیاب میدرگرہ دیاب bâyed bergerdîd دیاب دیدرگرہ دیاب bâyed bergerdend
دیاب دندرگرہ دیاب

Dönmemeliyim Dönmemelisin Dönmemeli
Dönmemeliyiz Dönmemelisiniz Dönmemeliler nebâyed bergerdem دیابن مدرگرہ دیابنب بدرگرہ دیابنب
nebâyed bergerdî دیابنب دیدرگرہ دیابنب nebâyed bergerded ددرگرہ دیابنب nebâyed bergerdîm دیابنب
میدرگرہ دیابنب nebâyed bergerdîd دیابنب دیدرگرہ دیابنب nebâyed bergerdend دندرگرہ دیابنب

İzlemeliyim İzlemelisin İzlemeli
İzlemeliyiz İzlemelisiniz İzlemeliler bâyed temâşâ bekonem دیاب اشامت دیاب bâyed temâşâ bekonî
اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت
bekonî اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت دیاب اشامت

İzlememeliyim İzlememelisin İzlememeli
İzlememeliyiz İzlememelisiniz İzlememeliler nebâyed temâşâ bekonem دیابن اشامت دیابنب nebâyed temâşâ
bekonî اشامت دیابنب اشامت دیابنب اشامت دیابنب اشامت دیابنب اشامت دیابنب اشامت دیابنب اشامت دیابنب اشامت
اشامت دیابنب اشامت دیابنب اشامت دیابنب اشامت دیابنب اشامت دیابنب اشامت دیابنب اشامت دیابنب اشامت

Gereklilik Şimdiki veya Geniş Zamanın Hikayesinin Çekimi: Bu zamanın birkaç çekim şekli vardır.
En çok kullanılan şekli şudur: Gitmeliydim Gitmeliydin Gitmeliydi
Gitmeliydik Gitmeliydiniz Gitmeliydiler bâyed mîrefthem دیاب می تفر می دیاب bâyed mîrefît دیاب می تفر می دیاب
mîrefthend دیاب میتفر می دیاب mîrefîtend دیاب میتفر می دیاب mîrefthend دیاب میتفر می دیاب

Olumsuz Çekim Şekli:

Gitmemeliydim Gitmemeliydin Gitmemeliydi Gitmemeliydik Gitmemeliydiniz Gitmemeliydiler
nebâyed mîrefthem دیابنب می تفر می دیابنب nebâyed mîrefît دیابنب می تفر می دیابنب nebâyed mîrefthend
دیابنب میتفر می دیابنب mîrefîtend دیابنب میتفر می دیابنب

Bu zamanın önekli ve birleşik fiillerdeki çekim şekli:

Dönmeliydim Dönmeliydin Dönmeliydi
Dönmeliydik Dönmeliydiniz Dönmeliydiler bâyed ber mî geştem دیاب می ر ب دیاب bâyed ber mî geştî
اشامت می ر ب دیاب bâyed ber mî geştîم اشامت می ر ب دیاب bâyed ber mî geştîم اشامت می ر ب دیاب
Dönmemeliydim Dönmemeliydin Dönmemeliydi
Dönmemeliydik Dönmemeliydiniz Dönmemeliydiler nebâyed ber mî geştem دیابنب می ر ب دیابنب nebâyed
ber mî geştîم اشامت می ر ب دیابنب nebâyed ber mî geştîم اشامت می ر ب دیابنب nebâyed ber mî geştîم
اشامت می ر ب دیابنب nebâyed ber mî geştîم اشامت می ر ب دیابنب

İzlemeliydim İzlemeliydin İzlemeliydi
İzlemeliydik İzlemeliydiniz İzlemeliydiler bâyed temâşâ mî kerdem دیاب اشامت مدرک می اشامت دیاب bâyed temâşâ mî
kerdîم اشامت مدرک می اشامت مدرک می اشامت مدرک می اشامت مدرک می اشامت مدرک می اشامت مدرک می اشامت مدرک می

bâyed temâşâ mî kerdîd دندرک می اشامت دیابد bâyed temâşâ mî kerdend دندرک می اشامت دیابد

İzlememeliydim İzlememeliydin İzlememeliydi İzlememeliydik İzlememeliydiniz İzlememeliydiler
nebâyed temâşâ mî kerdem دندرک می اشامت دیابند nebâyed temâşâ mî kerdî اشامت دیابند
temâşâ mî kerd دندرک می اشامت دیابند nebâyed temâşâ mî kerdîm دندرک می اشامت دیابند
kerdîd دندرک می اشامت دیابند nebâyed temâşâ mî kerdend دندرک می اشامت دیابند

§ Diğer çekim şekillerini, sadece birinci tekil şahıslarını vererek şu şekilde göstermek mümkündür.
Bu çekimlerde üç tekil ve üç çoğul olmak üzere toplam altı şahsın çekiminde “mî bâyest” ve
“bâyestî” fiillerinde hiçbir değişik olmamalıdır.

Gitmeliydim Gitmemeliydim mî bâyest mî refteft مرفر می تسیاب مرفر می تسیاب nemî bâyest mî refteft مرفر می تسیاب
مرفر می تسیاب

Gitmeliydim Gitmemeliydim bâyestî mî refteft مرفر می تسیاب nebâyestî mî refteft مرفر می تسیاب

Gitmeliydim Gitmemeliydim bâyestî berevem مرفر می تسیاب nebâyestî berevem مرفر می تسیاب

MUTLAK GEREKLİLİK

§ Geniş zaman çekiminde yardımcı fiilin geniş zaman üçüncü tekil şahsı ile asıl fiilin geçmiş zaman gövdesi yan yana gelir.

§ Başka bir şahıs söz konusu olmadığı için bu tür fiillere “tek şahıslı fiil” denilir.

Örneğin:

Gitmek gerek, gitmeli bâyed refteft مرفر دیابد Gitmemek gerek, gitmemeli nebâyed refteft مرفر دیابند

§ Mutlak Gerekliliğin Hikayesi:

Klişe olarak “mî bâyest” fiilinden sonra asıl fiilin geçmiş zaman gövdesi getirilir.

Gitmek gerekti, gitmek gerekiyordu mî bâyest refteft مرفر تسیاب Gitmemek gerekti, gitmemek
gerekiyordu nemî bâyest refteft مرفر تسیاب

EDİLGEN

§ Geçişli yani “neyi?, kimi?” sorularını cevaplandırılan fiillerin edilgen ortacından sonra “şoden”
(olmak) ن دشد yardımcı fiilinin istenilen zamanının getirilmesiyle elde edilir. Çekim sırasında edilgen
ortaç hiçbir değişikliğe uğramaz.

§ Olumsuz çekimlerde olumsuzluk eki olan “ne” ن daima yardımcı fiilin başında bulunur.

§ Edilgen Şimdiki Zaman

Görülüyorum Görülüyorsun Görülüyor

Görülüz

Görülüyorsunuz Görülüyorlar

Olumsuz Çekim: Görülmüyorum Görülmüyorsun Görülmüyor

Görülüyoruz dîde mî şevem دیدی موشد dîde mî şevî دیدی موشد dîde mî şevêd دیدی دوشد dîde mî şevîd دیدی مپوشد dîde mî şevîd دیدی مپوشد

dîde nemî şevem دیدی موشد dîde nemî şevî دیدی موشد dîde nemî şevêd دیدی دوشد dîde nemî şevîd دیدی مپوشد

Görülüyorunuz dîde nemî şevîd دیدی مپوشد Görülüyorlar dîde nemî şevend دیدی دوشد
§ Edilgen –di’li Geçmiş Zaman

Görüldüm Görüldün Görüldü
Görüldük Görüldünüz Görüldüler dîde şodem دیدی موشد dîde şodî دیدی دوشد dîde şod دیدی دوشد dîde şodîm دیدی مپوشد dîde şodîd دیدی مپوشد dîde şodend دیدی دوشد

Görülmedim Görülmedin Görülmedi
Görülmedik Görülmediniz Görülmediler dîde neşodem دیدی موشد dîde neşodî دیدی دوشد dîde neşod دیدی دوشد dîde neşodîm دیدی مپوشد dîde neşodîd دیدی مپوشد dîde neşodend دیدی دوشد

§ Edilgen Geniş Zaman

Modern Farsça’da bu zaman daha çok şimdiki zaman ile ifade edilir. Fakat, Klasik Farsça’da bu zamanın kullanım şekli vardır.

Görülürüm

Görülürsün

Görülür

Görülürüz

Görülürsünüz

Görülürler

dîde şevem دیدی موشد dîde şevî دیدی موشد dîde şevêd دیدی دوشد dîde şevîm دیدی مپوشد dîde şevîd دیدی مپوشد dîde şevend دیدی دوشد

Olumsuz Çekim Görülmem

Görülmezsin Görülmez

Görülmeyiz

dîde neşevem دیدی موشد dîde neşevî دیدی موشد dîde neşevêd دیدی دوشد dîde neşevîm دیدی مپوشد

Görülmezsiniz dîde neşevîd دیدی مپوشد Görülmezler dîde neşevend دیدی دوشد

§ Edilgen Şimdiki Zamanın ve Geniş Zamanın Hikayesi

Görülüyordum, görülürdün Görülüyordun, görülürdün Görülüyordu, görülürdü

Görülüyorduk, görülürdük Görülüyordunuz, görülürdünüz Görülüyorlardı, görülürlerdi dîde mî şodem دیدی موشد dîde mî şodî دیدی دوشد dîde mî şod دیدی دوشد dîde mî şodîm دیدی مپوشد dîde mî şodîd دیدی مپوشد dîde mî şodend دیدی دوشد

Olumsuz Çekim

Görülüyordum, görülmezdim Görülüyordun, görülmezdin Görülüyordu, görülmezdi

Görülmiyorduk, görülmezdik Görülmiyordunuz, görülmezsiniz Görülmiyorlardı, görülmezlerdi dîde
میدشد میزدند میزدندش میزدندش میزدندش میزدندش میزدندش میزدندش میزدندش میزدندش میزدندش
دیدند دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش

§ Edilgen –miş’li Geçmiş Zaman

Görülmüşüm

Görülmüşsün Görülmüş(tür) Görülmüşüz

Görülmüşsünüz Görülmüşler(dir) dîde şode’em dîde şode’î

dîde şode (est) dîde şode’îm dîde şode’îd dîde şode’end ما هشد هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش

یا هشد هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش

Olumsuz Çekim Görülmemişim Görülmemişsin Görülmemiş(tir) Görülmemişsiz Görülmemişsiniz

dîde neşode’em دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش

دیدند دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش

Görülmemişler(dir)dîde neşode’end دنا هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش هشدش

§ Edilgen –miş’li Geçmiş Zamanın Hikayesi Görülmüştüm Görülmüştün Görülmüştü

Görülmüştük Görülmüştünüz Görülmüşlerdi dîde şode bûdem دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش

dîde şode bûd دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش

دیدند دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش

Olumsuz Çekim Görülmemiştim Görülmemiştin Görülmemişti Görülmemiştik Görülmemiştiniz

Görülmemişlerdi dîde neşode bûdem دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش

دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش

دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش

§ Edilgen Gelecek Zaman

İlmî Farsça’da nadiren kullanılan bu zaman daha çok “beni görecekler, seni görecekler, ...” şeklinde ifade edilir.

Görüleceğim Görüleceksin Görülecek(tir) Görüleceğiz

Görüleceksiniz Görüleceklerdir dîde hâhem şod دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش

دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش

دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش دیدندش

ŞART

§ Fiillerin çeşitli zamanlarının başına “eger” (eğer) رگا kelimesinin getirilmesiyle elde edilir. Örnek olarak birinci tekil şahısların olumlu ve olumsuz çekimlerini şöyle olmalıdır. § Şimdiki zaman

Gidiyorsam

Gitmiyorsam

eger mî revem مور میم رگا eger nemî revem مور میم رگا مور میم رگا مور میم رگا

§ Geniş zaman Gidersem

Gitmezsem

eger berevem رگا مورب رگا eger nerevem رگا مورذ رگا

§ -di'li geçmiş zaman

gittiysem eger reftem رگا متفر رگا gitmediysem eger nereftem رگا متفرذ رگا

§ Şimdiki veya geniş zamanın hikayesi

Gitseydim eger mî reftem رگا متفرى رگا Gitmeseydim eger nemî reftem رگا متفرى رگا

§ -miş'li geçmiş zaman

gitmişsem eger refte'em رگا متفر رگا gitmemişsem eger nerefte'em رگا متفرذ رگا

§ -miş'li geçmiş zamanın hikayesi

gitmiş olsaydım eger refte bûdem رگا متفر رگا gitmemiş olsaydım eger nerefte bûdem رگا متفرذ رگا

§ yeterlilik geniş zaman gidebilirsem gidemezsem eger betevânem berevem رگا مورب مناوتب رگا eger netevânem berevem رگا مورب مناوتد رگا

§ yeterlilik şimdiki zamanın hikayesi

gidebilseydim eger mîtevânistem berevem رگا مورب متسناوتى رگا gidemeseydim eger nemîtevânistem berevem رگا مورب متسناوتى رگا

DUA

§ Dua kipinin yalnız üçüncü tekil şahsı vardır. Geniş zamanın üçüncü tekil şahsının son harfinden önce elif getirilir; bir başka deyişle son hecedeki sesli uzatılarak dua fiili elde edilir. Örneğin: Bahşîden bahş bahşâd داشخب شخب نديشخب

Sadece”bûden” (olmak) fiilinin dua kipi “bâd” veya “bâdâ” şeklinde gelir. اداب داب داوب دوپ وپ ندوب
§ Bu tür “elif” harfine Farsça dilbilgisi terminolojisinde “elif-i duâ” (dua elifi) denilir. § Dua fiilini oluşturmanın bir başka yolu da, istek kipi üçüncü tekil ve üçüncü çoğul şahısların sonuna elif getirilmesidir. Örneğin:

Gitsin ادورب دورب ورن نقر Gitsinler ادنورب دنورب دنور نقر § Canlıları gösteren isimlerin sonuna “ân”

5.ÇOĞUL

, cansızları gösteren isimlerin sonuna “hâ” eki getirilmek suretiyle çoğul elde edilir. Ancak, bu kesin bir kural olmayıp, çoğul eklerinin birbirinin yerinde kullanıldığı da olur.

Merd adam merdân adamlar نادرم درم Zen kadın zenân kadınlar نازن ناز Dirahht ağaç dirahthân, dirahthâ ağaçlar اهت خرد ، ناتخرد تخرد

§ İsmi sonu “elif” ا ile bitiyorsa, ân نآ ile arasına “ye” ى harfi getirilir. Gedâ dilenci gedâyân

دیلنسیلر ادگ ادگ نایادگ

§ İsmın sonu “e” ile bitiyorsa, bu harf düşerek yerine “gef” harfi geçer. Morde ölü mordegân ölüler
نآگدرم هدرم

§ İsmın sonu “i” ی ile bitiyorsa, “iyân” نای , “u” و ile bitiyorsa, “uvân” ناو olur. Örneğın: Êrânî Êranlı
Êrânîyân Êranlılar نایناریا ی ناریا
Bânû bayan bânuvân bayanlar ناوناو و ناو

6.İSİMLERİN ÇEKİMİ

§ İsimlerin hallerini göstermek için şu edatlar kullanılır:

-i hali
-e hali
-de hali
-den hali

ile bâ râ ار
be za ez رد ب ، ب

ای

kitabı
kitaba
kitapta kitaptan kitapla kitâb râ ار باتک ، ار باتک be kitâb ب باتک ، ب باتک der kitâb رد باتک
ez kitâb ز باتک
bâ kitâb ب باتک

§ Ancak, bu edatlardan kimileri birbirlerinin yerine kullanılabildiği gibi, bir edat birkaç edatın
verdiği anlamı verebilir.

§ İsmın “-nin hali” yani iyelik eki durumu “mâl-i” لام , “ez ân-i” نآ دا ve “ân-i” نآ kelimeleriyle elde
edilir. Modern Farsça’da daha çok ilk şekli kullanılır. Örneğın:

În kitâb mâl-i men est İn kitâb ez ân-i men est İn kitâb ân-i men est Bu kitap benimdir. ت سا ن م ل ام ب باتک
Bu kitap benimdir. ت سا ن م نآ ز ا باتک نیا Bu kitap benimdir. ت سا ن م نآ ب باتک نیا § Ünlem durumu ya
ismin sonuna “â” ا sesini veren ünlem elifi (elif-i nidâ) getirilerek ya da ismin

başında “yâ” ای , “eyâ” اییا , “ey” یا kelimeleri söylenerek ifade edilir.

Pâdişah
Ey padişah Ey padişah Ey padişah pâdşâh ما شد ایپ pâdşâhâ ما شد ایپ
yâ pâdşâh ما شد ایپ ey pâdşâh ما شد ایپ

7.TAMLAMA

§ İki isim, bir isim ile bir sıfat, bir isim ile bir masdar, bir isim ile bir ortaç arasındaki anlam bağılılığı tamlamanın esasını oluşturur ve tamlama birinci kelimenin sonunda telaffuz edilen bir “i” sesiyle ifade edilir. Örneğin

Benim kitabım kitâb-i men نَمْرُوكِ بَاتِكِ

§ Tamlamayı yazıda göstermek gerekiyorsa birinci kelimenin son harfinin sol alt köşesine kısa ve eğik bir çizgi çizilir. Buna tamlama kesresi (kesre-i izâfet) denilir.

§ Birinci kelimenin sonu “â” sesini veren “elif” ا koyulur. Örneğin

Küçük çocuklar beççehâ-yi kûçek harfi ile bitiyorsa, araya “ya” ی kaynaştırma harfi

کچوک ی اھه چچ

§ Sonda telaffuz edilmeyen ve “e” sesi verilerek okunan “ha” ه harfi geldiğinde, bu harfin üzerine “tamlama hemzesi” konularak “i” sesi verilir.

Telefon numarası şomâre-i telefon نفلتءهه رامتء

§ Birinci kelimenin sonunda sessiz “ha” ه harfi varsa, tamlamada sadece “i” sesi verilir ve yazıda tamlama izâfet kesresi ile gösterilir. Örneğin.

Dâmâdı ile birlikte hemrâh-i dâmâdeş هارمءه دءامءه

§ Birinci kelimenin sonunda birlik veya belirsizlik ya’sı varsa, belirtilmediği gibi yazıda da herhangi bir işaret koyulmaz. Örneğin:

Görünmeyen bir el destî nâmer’î نءءءه ئءءءه تءءءه تءءءه

§ Birinci kelimenin sonunda “i” şeklinde okunan “ya” harfi bulunursa, tamlama “yi” sesiyle ifade edilir ve “ya” harfinin üzerine izafet hemzesi koyulur. Örneğin:

İsm-i hânevâdegî-yi şomâ çîst Soyadınız nedir? ئءءءه ئءءءه ئءءءه ئءءءه

§ Birinci kelimenin sonunda sessiz okunan “vav” harfi varsa, tamlama “i” sesiyle ifade edilir. Yazıda tamlama izafet kesresi ile gösterilir. Örneğin

Gâv-i û onun boğası واءه واءه

§ Birinci kelimenin sonunda “u” şeklinde okunan “vav” harfi varsa, izafet “yi” sesiyle telaffuz edilir; yazıda izafet ya’sı ile gösterilir. Örneğin:

Emû-yi men çeşmpizişk est Amcam göz doktorudur. ئءءءه ئءءءه ئءءءه ئءءءه

§ Birinci kelimenin sonunda sessiz okunan “ya” harfi varsa, tamlama “i” sesiyle ifade edilir. Örneğin: Çây-i kemreng açık çay ئءءءه ئءءءه

§ Bazen tamlamalarda ikiden çok kelime bulunur. Böyle tamlamalara “zincirleme tamlama” ‘tetâbu’-i izâfât’ adı verilir. Örneğin:

Sedâ-yi yeknevâht-i motor-i otomobil لءءءه ئءءءه ئءءءه ئءءءه

otomobil motorunun tekdüze sesi

8.SIFATLAR

§ Farsçada altı çeşit sıfat vardır:

a) Karşılaştırma Sıfatları: İki derece halinde yapılır. Birinci derecede, kelimelerin sonuna “ter” eklenerek “daha”, ikinci derecede

“ter”in” eklenerek “en” anlamları kazandırılır. Örneğin:

Bozorg büyük گرزب

Bozorgter daha büyük (رتگرزب) (رتگرزب)

Bozorgterîn en büyük (نیرتگرزب) (نیرتگرزب)

Genel olarak, birinci derecede üstünlükten sonra “ez” edatı getirilerek karşılaştırma yapılır. Örneğin:

Ahmed bozorgter ez Hasen est Ahmet Hasan’dan daha büyüktür. (تسا نسد زارت گرزب دمحا)

§ İkinci derece üstünlükte ikinci kelime çoğul halde ise, iki kelime tamlama (izafet) ile birbirine bağlanır. Örneğin:

Porcem’iyyetterîn-i şehrhâ-yi Turkiyye İstanbûl est.

Türkiye’nin en kalabalık şehri İstanbul’dur.

(تسا لوبناتسا هیکرت یاهر هشد نیرت تیعمجرپ)

§ İkinci kelime tekil halde ise, tamlamasız okunur. Örneğin: Kûh-i Ağri bolendterîn kûh-i Turkiyye est.

(تسا هیکرت هوک نیرتدنلب یرغأ هوک)

b) Sayı Sıfatları

1’den 10’a kadar

1 bir

2 iki

3 üç

4 dört

5 beş

6 altı

7 yedi

8 sekiz

9 dokuz

10 on

yek ۱ یک do ۲ دو se ۳ سه çehâr ۴ راهچ penc ۵ پنج şeş ۶ شش heft ۷ هفت heşt ۸ هشده noh ۹ نه deh ۱۰ هده

11’den 19’a kadar

11 on bir

12 on iki

13 on üç

14 on dört

15 on beş

16 on altı

17 on yedi

18 on sekiz

19 on dokuz yâzdeh ۱۱ هذزای devâzdeh ۱۲ هذزاود sîzdeh ۱۳ هذزیسد çehârdeh ۱۴ هذراہچ pânzdeh هذزناپ
۱۵ şânzdeh ۱۶ هذزناشد hifdeh ۱۷ هذفه hicdeh ۱۸ هذجه nûzdeh ۱۹ هذزون

20'den 90'a kadar

20 yirmi bîst ۲۰ تسیب

30 otuz

40 kırk

50 elli

60 altmış

70 yetmiş

80 seksen

90 doksan sî ۳۰ یسد çihil ۴۰ لہچ pencâh ۵۰ ماجنپ şest ۶۰ تصشد heftâd ۷۰ داتفه heştâd ۸۰ داتشه neved
۹۰ دوز

100'den 1000 000'a kadar

100 yüz

200 iki yüz

300 üç yüz

400 dört yüz

500 beş yüz

600 altı yüz

700 yedi yüz

800 sekiz yüz

900 dokuz yüz

1000 bin

10000 on bin

1000000 yüz bin

1000000 milyon

1000000000 milyar

صدششد şışsed دصناپ ۵۰۰ pansed دصراہچ ۴۰۰ çehârsed دصیسد ۳۰۰ sised تسیود ۲۰۰ divist دصد ۱۰۰ sed

رازه هد hezâr deh رازه ۱۰۰۰ hezâr دصهذ ۹۰۰ nuhsed دصتشه ۸۰۰ heştâd دصتفه ۷۰۰ heftsed ۶۰۰

درایلم ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ milyard نویلم ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ milyon رازه دصد ۱۰۰۰۰۰۰۰ sed hezâr

bin bir gece masalları efsânehâ-yi hezâr u yek şeb باشد کب و رازه یاه مناسفا

bin dokuz yüz seksen sekiz ۱۹۸۸

iki bin üç do hezâr u se

c)Sıra Sayı Sıfatları § Sayı sıfatlarının sonuna “om” م _ , “omî” می _ , “omîn” نیم _ ekleri getirilerek
elde edilir. Altı şesh ششد

Altıncı şeşom م ششد

Altıncı şeşomî می ششد

Altıncı şeşomîn نیمشش

hezâr u nohsed u heştâd u heşt دازھ و دصھذ و داتشھ و دازھ

۲۰۰۳ ہس و رازھ و د

§ “om” ve “omî” ekleriyle türetilen sıfatlar tamlamalara girebilirler. Örneğin: altıncı sınıf kilâs-i şeşom کشش سالاک

ikinci ağaç dirahht-i dovvom مودرت خرد

§ “mîn” ekiyle türetilen sıfatlar ait oldukları kelimededen önce gelirler ve tamlama yapmazlar. Örneğin: sedomîn sâl-i tevellud-i Mustafa Kemal Atatürk Mustafa Kemal Atatürk’ün doğumunun yüzüncü yılı کروتاتآ لامکی فطصم دلوت لاسد نیمدصد

d) Üleştirme Sayı Sıfatları

Sayılar tekrar edilerek veya araya bazı ekler koyularak türetilir. Örneğin: Bir bir, birer birer Bir bir, birer birer Bir bir, birer birer Bir bir, birer birer Bir bir, birer birer yek yek یک یک یک یک یک یک یک یک یک یک یک یک یک یک یک یک

yek tâ yek tâ یک تہ یک تہ yek be yek یک بہ یک یک ، یک یک یک یک yegân yegân یگان یگان

e) Kesir Sayıları: Bölen önce, bölünen sonra getirilir. Örneğin:

Dörtte bir ¼ çehâr yek یک راهچ

Bölünen birden fazla ise, önce bölünen sonra bölen getirilir ve araya “ez” edatı koyulur. Örneğin:

Dört bölü altı 4/6 çehâr ez şeş شش زا راهچ ez şeş

f) İşaret sıfatları

Yakın için “in” (bu, şu) نیا , uzak için “an” (o) نآ sözcükleri kullanılır. Çoğulları “inhâ” (bunlar, şunlar) انہنیا ve “ânân, anhâ” (onlar) انہنآ şeklinde kullanılır.

9. ZAMİRLER

§ İsimlerin yerine kullanılan zamirlerin Farsça’da şu şekilleri vardır: a) Ayrı Şahıs Zamirleri:

ben men نم

sen to وت

o û, vey یو ، وا

biz mâ ام

siz şomâ امش

onlar îşân انشیا

“men” نم ve “to” وت , “râ” ار çekim ekini aldığı vakit “merâ” (bana, beni, benim) ارم (bazen günlük konuşmada menu و نم) ve torâ (sana, seni, senin) ارت haline gelirler.

“to” وت ve “û” وا zamirleri “est” است fiili ile birleşince, “tost” تست ve “üst” استو şeklini alır.

b) Bitişik Şahıs Zamirleri.

Benim, bana, beni em م - Senin, sana, seni et ت - Onun, ona, onu eş ش - Bizim, bize, bizi iman نام -

Sizin, size, sizi itan نآث - Onların, onlara, onları işan نآث -

c)İşaret zamirleri

bu, şu in نیا o ân نآ bunlar, şunlar inhâ انہنیا onlar anhâ انہنآ

d)Müşterek zamirler

Ayna anlamda kullanılan üç türlü müşterek zamir vardır. Her üçü de anlamı pekiştirme amacıyla

kullanılır. Kendi, kendisi, bizzat hod دوخ

Kendi, kendisi, bizzat hîş شبوخ

Kendi, kendisi, bizzat hîšten نتشبوخ

e)Soru zamirleri

canlılar için kim ki كه cansızlar için ne çi چه

kimler kihâ كه نeler çi hâ چه ، اه چه

f)Bağlama zamirleri

canlılar için ki o ki كه cansızlar için ki o şey çi چه

g)Belirsiz zamirler

Farsça'da belirsiz zamir olarak başlıca şu kelime veya kelime grupları kullanılır: Kimse, hiç kimse

Kimse, birisi, hiç kimse Biri, birisi

Falan, falanca, filanca Hiç, hiç biri

Hepsi, bütün, herkes Öteki, diğeri

Ötekisi, başka biri

kes كس

kesî كسی

yekî یکی نلاف fulânî

hiç چیه

heme همه دیگر رگید

kesî دیگر كسی

10.ZARFLAR

a)Zaman Zarfları ansızın

asla

birdenbire

bu akşam

bu gece

bu yıl

bugün

çabuk

daha sonra

daima

daima
derhal
derhal
devamlı
dün akşam
dün akşam
dün gece
dün gece
erken
eskiden beri
geceleyin
hemen
her an
her an
her gece
her zaman
her zaman
hiçbir zaman
hiçbir zaman
iki gün sonra
ne vakit
ne zaman
ne zaman
ne zaman
ne zaman
o zaman
ondan önce
ondan sonra
ondan sonra
önceden
nâgehân ناهگان
hergiz زگره ناهگان
imşeb ب شما
imşeb ب شما
imsâl ل اسما
imrûz زورما
zûd دوز
pes س پ
hemîşe همیشه
hemvâre هر او مه
bîdireng بگذرد ی فوڤren
peyveste هتسوڤڤ
dîşeb ب شید

dûş شود
dîşeb بشید
dûş شود
zûd دوز
dîrbâz زابرید
şeb بشد
fovren اروف
dembedem مدبمد
her lehze هر لحظه
heme şeb همه بشد
hemîşe همیشه
hemvâre هر او مه
hîçgâh هیچگاه
hîçvakt هیچوقت
pesferdâ ادرفس پ
çivakt تقو چ
çi hengâm هرگاه
hervakt تقور هر
key کی
angâh مانگنا
pîş ez an پشپ نا زان
sipes ناسپس نا زان
kablen لابق
sonra şimdi yarın yine
pes hâlâ لاد س پ
ferdâ ادرف bâz زاب

b) Yer Zarfları altına

altında
altında
alttaki
arkasında
aşağıdaki
aşağısında
aşağıya
baştanbeşe
burada
burası
dışarı
dışarıda
dışarısı
dışında
her nerede
her neresi
heresi

içeri
içeride
içerisi
karşıkarşıya karşısında
kenarda
nerede
nerede
neresi
oracıkta
orada
orası
orası
önünde
uzakta
uzakta
üstünde
üzerinde
yakında
yanında

taht-i تحت taht-i تحت zîr-i ریز zîrîn نیریز pes-i سپ zîrîn نیریز zîr-i ریز pâyîn نپیای serâser رسارس incâ
یاجه چ cîcâyî اجره hercâ اجره hercâ جراح hâric-i نورید bîrûn نورید bîrûn نورید bîrûn نورید incâ اجنیا
derûn اچک kocâ اچک kocâ اچک hercâ رانک kenâr-i روبرور rûberûy-i روبرور rûberû نورد derûn نورد derûn نورد
hemancâ اجنامه ancâ اجنآ ancâ اجنآ hemancâ اجنامه pîş-i شپپ dûr رود dûrdest تسدرود bâlâ-yi لابه bâlâ-yi
شپپ pîş-i کیدزد nezdîk لابه

c)Hal Zarfları ardarda

boş yere
boş
gülerek
kolay
nispeten
tamamen
temiz
tümüyle
yavaş
peyâpey پایپ bîhûde هدوهید tohî هته hendân نادنخ âsân ناسا nisbeten اتبسن kâmilen لاماک pâk کاپ kâmilen
کاپ kâmilen
âheste هتسهآ

zorla bezûr روزبه

d)Miktar Zarfları az çok

az
bazısı
bir kısmı

biraz
biraz
birçok
bol
bu kadar
bunca
cüz'î
çok
o kadar
öbek öbek
pekçok
tümüyle
yaklaşık olarak kemâbîş شیبامک endek كدنا berhî ىخرى berhî ىخرى endekî كدنا kemî ىمک besî ىسب
ferâvân ناوارف çendin نیدنچ çendin نیدنچ coz'î نىزج ferâvân ناوارف çendan نادنچ gurûh gurûh هورگ هورگ
bisyâr رايىسب bekullî ىلكب takrîben ابيرقت

e) Sayı Zarfları birbir

birinci
birincisi
birkaç
her
ikinci
ilk
yek yek كى كى nohost تسخن evvelen لاوا çend دنچ her ره dovvom مود nohost تسخن

f) Sebep Zarfları bu nedenle

bu yüzden
çünkü
çünkü
için
nedeniyle
o halde
şu halde
be in cihet به تىه نىا ez in rû و نىا زا çunki مكنوچ zîrâ اريز be cihet-i به تىه be cihet-i به تىه pes سڤ
pes سڤ

g) İşaret Zarfları aynı şekilde

aynı
işte
o
öyle
öyle
hemçenan هانچمه heman نامه înek كنىا heman نامه hemantovr روطنامه hemçenan هانچمه

h) Soru Zarfları hangi

kaç tane
kaç
ne kadar
ne kadar
ne sebeple
kodâm مادک çend tâ آت دنچ çend دنچ çend دنچ çikadr ردفچ be çi sebab بفسد ne vakit ne zaman ne zaman
neden
neden
neden
nerede
neresi
niçin
niçin
niçin
çi vakt چ تقو çi hengâm چ ماگنه key كى
be çi sebab بفسد berâyi çi يارب چ berây-i çi يارب چ kocâ اكك çi câyî چ يياج berâyi çi يارب چ çerâ
چ ارچ vâse-yi çi آساو

11.ÖNEDATLAR

§ Önedat veya önedat gibi kullanılan sözcüklerin belli başlıları şunlardır:

Den
Den dolayı İle
Erek
Birlikte
Üzerine
Üzerinde E
A
Sız
Meden
Meksizin E kadar
Den başka Dışında
Hakkında İlişkin
Üzerinde İçin
İçin
Dolayısıyla İçin
İçin
Den başka Hariç
Den başka İçinde
Arkasında Arkasında Yukarı
Yukarıya Aşağı

Aşağıya
ez ز ez ز bâ لب bâ لب bâ لب ber رب ber رب be ب be ب ، bî بی bî بی bedûn-i نودب tâ ات coz ز coz ز
derbâre-i ءهرابرد derbâre-i ءهرابرد bâlâ-yi لابلâ berâyî یارب behâtir-i رطاخب behâtir-i رطاخب behr-i رهب ez
behr-i زارف ferâz زارف ferâz بقاء akab-i سب pes-i نور derûn-i زارغ gayr-i ریغ gayr-i ریغ ez
ورف furû ورف furû ورف

12.GÜNLÜK KONUŞMADAKİ TELAFFUZ FARKLILIKLARI

Ş Tahran’da konuşulan Farsça yazıya göre telaffuzda bazı farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar kısaca şöyle özetlenebilir:

a)İsmin –i halini gösteren “râ” ار eki günlük konuşmada “rû” ور ve “û” و şekline dönüşür. “men” نم şahıs zamiriyle birleşince “merâ” (beni) ارم yerine “menu” ونم şeklini alır. b)Fiil çekimlerinin ikinci çoğul şahıslarında, geniş ve geçmiş zaman gövdelerinin sonuna “îd” دی eki

getirilir. Bu ek günlük konuşmada “în” نى şekline dönüşür. Fakat bu kullanım şekli yanında klasik kullanım şekli de yaygındır.

c)”ârî” (evet) ایرآ kelimesi “are” هرا şeklinde de söylenir.

d)Fiillerin sonunda bulunan “ed” د eki yerini “e” sesine bırakır. Örneğin: “dâred” دراد yerine dâre هراد
“bedehed” دهدب yerine bedehe دهدب veya bede دهدب

e)Bazen bir ismin veya fiilin bir veya birkaç harfi birden atılır ve telaffuz tamamen değişir. Örneğin:
begûyîd دیوگب yerine begîd دیگب
mîgûyem میوگم yerine migem میگیم

Ş Altı şahıstaki farkı daha bariz olarak görmek istersek klasik çekim ile halk ağzındaki çekimi şu şekilde bir arada göstermek mümkündür:

Migem میوگم mîgûyem میوگم

Migî میوگم mîgûyî میوگم

Mige دیوگم mîgûyed میوگم

Migîm میوگم mîgûyîm میوگم

Migîn دیوگم mîgûyîd میوگم

Migen دنیوگم mîgûyend میوگم

f)Bir edat ile bir zamir klasik Farsça’da normal şartlarda birleşmediği halde, günlük konuşma Farsçasında birlikte kullanılabilir. Örneğin:

beto mîgûyem ez û porsîdem be îşân

میوگم behet migem (onlara) ناشیا ب (ona sordum) مدیسرپ وا ز (sana diyorum) میوگم و تب
نوشهه beheşun مدیسرپ شزا ezeş porsîdem yerine ت

g)Bir tamlamada birinci kelimenin sonu hâ-yi gayr-i melfûz denilen ve “e” şeklinde okunan ة ile bitiyorsa, tamlama bu harfin üzerine izafet hemzesinin konulmasıyla belirtilir. Ancak bugün, bu harften sonra izafet hemzesi yerine, izafeti belirten “ya” ی harfi koyulmaktadır.

Dîde-i men (benim gözüüm) ن م ی ه د ی د ن مء ه د ی د yerine
h)Cümlelerin sonunda bulunan “est” (dir) dönüşür.
کلسا kelimesi günlük konuşmada “es” سا veya “e” ه şekline

ı)Bazen ortada bulunup “a” sesini veren elifler “vav” و harfine dönüşerek “u, o” sesini alırlar.
Örneğin: Cân ن ا ج yerine cûn ن و ج
Gorbân ن و ب ر قه yerine gorbûn ن و ب ر قه
Îşan ن و ش ا ن ی ا yerine îşun ن و ش ا ن ی ا

i)Fiilin sonu “ved” دو şeklinde bitiyorsa, bu ses “e” halinde kalır. Beşved د و ش ب yerine beşe د و ش ب

j)Fiilin sonu “end” ذ ekiyle bitiyorsa, bu ek “en” ن olur.
Hestend ه س ت ن د ه yerine hesten ه س ت ن د ه Goftend گ و ف ت ن د ت ف گه yerine goften گ و ف ت ن ت ف گه k)Başta bulunan uzun elifler “û”
sesine dönüşür. Örneğin: âmedîd ا م د م ا د ی م ا yerine ûmedîn ا ن م د م ا زورنا anrûz زورنا yerine onrûz زورنوا

l)Bazı kelimelerde harf atıldığı gibi kelimenin telaffuzu da değişebilir. Örneğin: berâytân ب ر ا ی ت ا ن ی ا ر
yerine berâtun ب ر ا ت ا ر ن

m)hem ه م edatındaki “he” harfi atılarak kendisinden önceki kelimeye bağlanır. Örneğin: anhem ا ن ه م ن ا
yerine unem ن و ن ا

n)Sonu sükunlu biten “ra” ve “kef” harfleri “e” sesine dönüşür. Örneğin: yek yerine ye
eger yerine ege

o)Bazı kelimelerin ve kelime gruplarının telaffuzları o kadar değişir ki bu farklılıkların anlaşılması
zamana bağlıdır. Örneğin:

çeşmhâyemrâ و م ا ش چ و م ا ه م ش ج ار yerine çeşâmu و م ا ش چ و م ا ه م ش ج ا ر
lebhâyîşanrâ و ن و ش ا ب ل و ن ا ش ا ی ا ه ب ل ا ر yerine lebâşunu و ن و ش ا ب ل و ن ا ش ا ی ا ه ب ل ا ر

ö)Fethalı bir harften sonra sakın bir “kaf” ق gelirse, bu harf “hı” خ ya dönüşür. Hatta “kaf” ق
harfinden sonra “te” ت bulunursa, bu harf de düşebilir. Örneğin:
anvakt ا ن و ا ک ت yerine unvaht ا ن و ا ه ت ve unvah ا ن و ا ه

13.KLASİK FARŞÇADA İSTİSNAÎ GRAMER ÖZELLİKLERİ

§ Klasik Farsça ile Modern Farsça arasında fiillerin, zamirlerin ve edatların kullanılışları bakımından bir takım farklılıklar göze çarpar. Klasik Farsça ile yazılmış mensur veya manzum metinleri iyi anlayabilmek için bu farklı yazılış ve kullanılış şekillerinin bilinmesi gerekir. Bu farklılıkları şöyle özetlemek mümkündür:

1.EDATLAR

A. “be” ب ، ه EDATI B.

§ İsmi –e halini gösteren “be” edatı “ile” anlamında kullanılabilir. Örneğin: Zinde est nâm-i ferruh-i nûşînrevân behayr

ریخب ناور نیشوند خرف مانت سا هدنز

“*Enuşirvan ’ın kutlu adı hayır ile yaşamaktadır.*”

§ “be” edatı yalnız olarak veya “ber, der, ender, enderûn” به، رد، ردنا، رردنا، رردنا، رردنا gibi pekiştirme edatlarıyla birlikte kullanıldığında ismin –e halini verir. Örneğin:

bes nâmver bezîr-i zemîn defn kerde’end

Kez hestiyeş be rûy-i zemîn ber nişân nemând

دنا هدرک ن فدر رپ ن یمز یور رپ رومانس رپ

دنامن ن اشز رپ ن یمز یور رپ ش بیتسه زک

“*Pek çok ünlü kimseyi toprağa vermişler, ama yeryüzünde onların varlıkların bir iz bile kalmamıştır.*”

Be deryâ der menâfi’ bîşumârest

Veger hâhî selâmet, der kenârest

تسد رامش ی به عفانم رد ایرد رپ

تسرانک رد تملاس ی هاوخر گو

“*Denizde sayısız fayda vardır. Ama esenlik istiyorsan, kıyıdadır.*”

Be renc enderest ey hiredmend genc

Neyâbed kesî genc, nâborde renc

چنگ دنمدرخیا تسردنا چنر رپ

چنر هدربان چنگ ی سک دبایند

“*Ey akıllı kişi! Hazine çalışmakla elde edilir. Çalışmadan kimse hazine bulamaz.*”

Be bezm enderûn âsmânvefâst

Be rezm enderûn tîzçeng-i ejdehâst

تسافو نامسا نورنا مزبب

تساهدژا گنچزیت نوردا مزرب

“*O, mecliste vefa yağdıran gök, savaşta ise keskin pençeli bir ejderhadır.*”

§ “be” edatı “û” وا şahıs zamiri ile birleştiğinde “bedû” و دب ve “beû” و اب şeklinde yazılır. Örneğin:

Goft: Û râ pîş-i men emânetû bûd; beû resânîdem. گفگ: وا تفگ

“*Onun bende bir emaneti vardı; ona ilettim.*” Dedi.

Hizânedâr dervakt do hezâr direm-i dîger bedû dâd داد و دب رگید مرد رازھ و د تقورد رادهنازخ

“*Hazinedar derhal iki bin dirhem daha verdi ona.*”

Cân ço der ten reft, ten zû zinde şod

Akl dâdeş tâ bedû bînende şod

دش هدنز وز ن ت تفر ن ترد وچ ن اج

دش هدننید و دب ات شداد لقع

“*Can vücuda girince, vücut onunla canlandı. Akıl verdi ona. Böylece görür oldu onunla.*”

§ “be” edatı ile “ân” نَا işaret zamiri veya işaret sıfatı birlikte yazıldığında “ha” harfi düşerek yerini “dal” harfi alır. Örneğin:

eger ittîfâk-i bed râ yek gûy bedan çeşm ofted, emîrî-i horâsân râ bedrûd bâyed kerd.

درک دیابد دوردد ار ناسارخ یریما ، دتفا مشچ نادب یوگ کیدار دب قافتا رگا

“Kazâra o göze bir top çarpsa, Horasan emirliğine veda etmen gerekir.”

§ “ile” anlamındaki “be” ب edatı, “çi” چہ soru kelimesine bitişik yazıldığında, bunun “çocuk” anlamına gelen “beççe” kelimesi ile karıştırılmamasına dikkat edilmelidir. Örneğin:

İskender-i rûmî râ porsîdend: Diyâr-i meşrîk ve mağrib beçi giriftî?

ی تفرگه چب برغم و قرشم راید دندیسرپار ی مور ردنکسا

“Büyük İskender’e ‘Doğu ve Batı ülkelerini ne ile aldın?’ diye sordular.

§ “be” edatı tek başına veya “ki” کي kelimesi ile birlikte “yemin” olarak da kullanılır. Örneğin: bedân berterîn nâm-i yezdân-i pâk
berahşende horşîd u târîk hâk
be taht u kulâh u be nâhîd u mâh
ki men bed nekerdem şomâ râ nigâh

کاپ نادزیه مان نیرتر ب نادب

کاخ کیرات و دیشروخ هدنشخرب

مام و دیهانب و هلاک و تختب

ماگزار امشد مدرکن دب نم هک

“Tertemiz Tanrı’nın yüceler yücesi adına, parlak güneşe, kara toprağa, tacıma, tahtıma, Zühre’ye ve

Aya’ya yemin ederim ki size kötü gözle bakmadım.”

B- “der” رد EDATI

§ İsmi –de halini gösteren “der” رد edatı, “be” ب ، ب edatı yerinde kullanılabilir. Örneğin: Der

kostantiniyye reft İstanbul’a gitti. تفره یینطنسق رد

“der” رد yerine “ender” ردنا edatı kullanılabilir.

Mest-i herâb meşov. Çenan berhîz ki ender râh eser-i mestî ber to peydâ nebuved. دوبذ ادیب و تریب ی تسم

رثا هار ردنا هک زیخرب نانچ. وشم بارخ تسم

“Körkütük sarhoş olma. Öyle kalk ki, yolda giderken sarhoşluğun anlaşılmasın.”

§ “der” رد edatı bazen “derbâre-i” (hakkında) هرابرد anlamını verir. Örneğin: mansûr goft: der in kasr çi gûîd?

؟دیئوگه چ رصق نیا رد تفرگه روصنم

Mansur “Bu kasır hakkında ne dersiniz?” dedi.

Ez in der sohen çend rânem hemî hemânâ ki kerâneş nedânem hemî

ی مه منادنش نارک هک انامه ی مه منار دنچن خسرد نپزا

“Bu konuda daha ne kadar söyleyeyim? Çünkü ben bunun sonunu bilmiyorum, bulamıyorum.”

C- “bâ” EDATI

§ “bâ” اب edatı “ile” anlamı yanında “be” edatı gibi ismin –i halini de gösterir. Anrûz ki be rûm dermânde bûd, bâ âhengerân-i rûm goft.

تفگ مور نارگنھا اب دود هدنامرد مورب هک زورنا

“Rûm ülkesinde âciz kaldığı gün Rûm demircilerine dedi ki.”

Çon resîdend an azîzân bâ harem leb furû bestend, neguşâd dem نازیزءنا مد داشگن دنتسب ورفبلا مرد اب نازیزءنا
دندیسر نوچ

“O azizler Harem’e geldiklerinde sustular. Kimse ağzını açmadı.”

§ “bâ” اب edatı eski metinlerde “ebâ” ابا şeklindeki yazılışıyla da karşımıza çıkar. Örneğin: beyâyed kunûn çon hojber-i jiyân ebâ nâmdârân-i leşker behem sipâhî ki ez kûh tâ kûh cây

ن ایژ ربژھ نوچ نونک دیایی

ن ایم هتسب گنت ردپ نیکی

مهد رکشل نارادمان ابا

مجب ساشرگ و نامیرن ماسد وچ

یاج هوک ات هوک زاک ی هاپس

ی ایپ ی تیگ دنبوک و دنریگب

bekîn-i peder teng beste miyân ço sâmi-nerîmân u gorşasb-i cem begîrend u kûbend gîtî be pây

“Şimdi, Neriman’ın oğlu Sam ve Cemşid’in oğlu Gürşasp gibi, ünlü komutanlar ve dağlardan dağlara uzanıp dünyayı ayakları altına alan bir ordu ile birlikte babasının intikamını almak için kükremiş bir arslan gibi gelebilir.”

D- “ez” EDATI

§ İsmi –den halini kazandıran “ez” ز edatı elifsiz de yazılabilir. Bunun sebebi ya o devrin üslubundan ya da vezin zaruretinden ileri gelir. Örneğin:

Zi kâr-i beste meyendîş u dil şikeste medâr Ki âb-i çeşme-i heyvân derûn-i târîkîst و رادم هتسکشلد

ش یدنیم هتسب راک ز

تسیکیرات نورد ناوید ههمشچ بآ هک

“İmkânsız gibi görünen karanlıkların içindesi.” güç işler karşısında kaygılanıp ümitsizliğe kapılma. Çünkü hayat suyu

Bu beyitte aruzun “mefâilun/ feilâtun/ mefâilun/feilun” vezni kullanılmıştır. Şair mefâilun ölçüsüne uymak için uzun hece olan “ez” yerine, bunun kısa yazılış şekli olan “zi” hecesini tercih ederek vezne sadık kalabilmiştir.

§ “ez” edatı cümle içinde tek başına veya “ez rûy-i” یور şeklinde “ile” anlamını verir. Örneğin: kûh râ mîh-i zemîn kerd ez nohost pes zemîn râ rûy ez deryâ beşost

تسخن زاک درک نیمز خیم ار هوک

تسشید ایرد زاک یور ار نیمز سپ

“Önce dağı yeryüzüne çiviledi, sonra da yerinyüzünü deniz ile yıkadı.”

§ “râ” edatı bazen iyelik eki gibi değerlendirilir. Örneğin: bihamdillâh in sîret u râh-i râst etâbek ebû bekr bin sa’d râst

تسار هار و تریدن یا اللہمحب
تسار دعسدن یدرکب و یا کباتا

Tanrı'ya şükür, bu sîret, bu doğru yol Atabek Ebûbekr bin Sa'd'indir.

§ “râ” edatı “est” ت سا ile birlikte yazıldığında “est”in elifi düşer. Bu yazılış şekliyle “doğru, dosdoğru, düz” anlamına gelen “râst” ت سار kelimesiyle karıştırılmamalıdır. Örneğin:

herki ankâ râst ez cân hâstâr dest ez cân bâz dâred merdvâr

راتساوخن انا جزا تسار انا قندء مکره

راودرم دراد زابن انا جزا تسد

Kurallı cümle halinde söylenişi:

Her ki ankâ râ ez cân hâstâr est, merdvâr dest ez cân bâz dâred.

“Ankâ kuşuna can u gönülden kavuşmak isteyen, yiğitçe canından vazgeçmesini bilir.”

F- TEKİD (PEKİŞTİRME) AMACIYLA KULLANILAN EDATLAR

§ Klasik Farsça metinlerde fiil başlarında, bazen anlamı pekiştirmek bazen de vezin doldurmak için kullanılan “be” harfi bulunur. Değişik zamanlı fiillerin başında görülen bu harflerin çeviride etkisi olmaz. Örneğin.

Şâpûr be mulk benişest. Şâpur tahta geçti. ت سشنب کلمب روپاشد

§ “mer” (Kuşkusuz, mutlaka) م ر anlamına gelen edat klasik metinlerde kullanılan bir edattır. Bu edat işaret sıfatları ile birlikte yazılabilir ve çeviri yapılırken dikkate alınmamalıdır. Örneğin:

in enguşterî merûrâ dih Bu yüzüğü ona ver. هد ارورم یرتشگنا نیا

Tâyife-i hukemâ-yi yûnân muttefik şodend ki merin derd râ devâî nîst meger zehre-i âdemî beçendîn sifât mevsûf.

فوصوم تفصد نیدنچب یمدا ءهرهز رگم تسیندی ئاود ار درد نیرم مکه دندش قفتم نانوید یمکده عفیاط

“Yunan hekimler topluluğu bu derde, birkaç özelliği olan insan ödü dışında bir şeyin deva olmayacağına birleşti.”

G- İMLÂ ÖZELLİKLERİ

1.Nazım ve nesirde edatlar, bağlaçlar, işaret zamirleri ve işaret sıfatları birlikte yazıldıklarında şu imla özelliklerini arzederler:

اچ نا anç

اکن نا ank

ار و ا مکن نا ، و ا مکن نا ankeş

وا مکن نا ankû

اکن نا anki

رگا er

اچرگا erç

نآ زا ezan نازا
هک نآ زا ezank کنازا
وتزا ezet تزا
وازا ezeş شزا
نمزا ezem مزا
وازا ezû وزا
نیا زا ezin نيزا
نآ ردنا enderan ناردنا
واردنا enderû وردنا
نیا ردنا enderin نيردنا
هک نآ ank کنا
وچیا ey çu وچيا
هک یا eyki هکيا
نآ به bean ناب
وا به beû واب
اجنآ به bedancâ بهچ اب ، بهچ به اجنادب بهچ
نآ به bedan نادب
بهچ نآ به bedanç چنادب
ناشیا به bedîşan ناشيدب
نیا به bedin نيدب
اجنیا به bedincâ اجنيدب
نآ رب beran نارب
نیا رب berin نيرب
نوچ çon نم بهک اتد ، ارمی ک اتد نچ tâkeyem میکاتد
هکنانچ çonank کنانچ
تسا نوچ çûnest تسنوچ
نینچ çûnin نینوچ
نآ رد deran نارد
وارد derû ورد
نیا رد derin نيرد
رگید diger رگد
نآ زا zi ân نآ ز
بهچ نآ زا zanç چناز
هک نآ زا zank کناز
هک نآ زا zanki وا هک نآ زا ، ار وا هک نآ زا هکناز zankeş شکناز
هک زا ziki هکز
وازا zû وز
ناشیا زا zîşan ناشيز
نیا زا zin نيز
اجنآ هک kancâ اجناک
نآ هک kan ناک
نانچ نآ هک kançonan نانچناک
بهچ نآ هک kanç چناک

هچ نا هک kançi هچناک
ردنا هک kender ردناک
نا ردنا هک kenderan ناردناک
نیا ردنا هک kenderin نیردناک
مد نا هک kandem مدناک
نامز نا هک kanzemân نامزناک
سک نا هک kankes سکناک
وا هک نا هک kankû وکناک
نیلوا هک kevvelîn نیلواک
یا هک key یاک
نیا هک kin نیاک
اج نیا هک kincâ اجنیاک
نوچ هک kiçun ار و ته هک ، و ته هک ، و ته هک موچک ket تکت
زا هک kez زک
نازا هک kezan نازک
وازا هک kezû وزک
نیازا هک kezin نیزک
وا هک کû وا هک هک ، ار وا هک ، وا هک وک keş شک
رگا هک ger رگ
هچرگا هک gerç و ته هک رگا ، ار ترگا ، و ترگا چرگ geret ترگ
زارگا هک gerzi زرگ
هزرگا هک gerne نم هک رگا ، ار مرگا ، نم رگا هنرگ gerem وارگا ، وا هک رگا ، ار وارگا مرگ gereş شرگ
ار وا هک هک geheş شهگ
نارم هک meran نارم
ار وارم هک merûrâ ارورم
نیا رم هک merin نیرم
تسیند ، هک nî نید
متسیند هک niyem میند
نا و هک van ناو
هچ نا و هک vanç وچناو
نانچ نا و هک vançonan نانچناو
نا ردنا و هک venderan ناردناو
هک نا و هک vanki هکناو
ار وا ، ار یو هک verâ ارو
زا و هک vez زو
نازا و هک vezan نازو
وازا و هک vezû وزو
نیازا و هک vezin نیزو
رگا و هک veger رگو
هنرگا و هک vejerne هیرگو
ردنا و هک vender ردنو
نیا ردنا و هک venderîn نیردنو
نیا و هک vin نیو

نینچ نیا وینچونین vinçonin نینچونو

هرچ هر herç هرچ

herk ار مچره ، ن م مچره ، ن م مچره هر herçem وا مچره و وا مچره ، ار وا مچره مچره herçeş هرچش هر مچره

ار وا مچره هر herkirâ هرکیرا

وا مچره هر herkû وا مچره ، ار وا مچره ، وا مچره هر herkeş هرکیش

ار مچره ، ن م مچره hîcem وا مچره ، ار وا مچره ، وا مچره مچره hîçeş ارت مچره ، و مچره مچره ، و مچره مچره hîçet هیچت مچره ، ن م مچره ،

2. İsim olarak ayrı bir anlamı bulunan şu zarf ve edatlara dikkat edilmelidir: رد da, -da, içinde; hakkında; kapı.

تشپ arka, arkası, arkasında, başı, başında, üstünde; sırt.

یور üst, üstünde, üzeri, üzerinde, üzerine; yüz; çinko.

رہ üstü, üzeri, yanı; meyva; kucak.

شپ ön, önünde, önüne, yanına, yanında, huzuruna, huzurunda; kat, huzur; önce.

Bunlardan bazılarına şu örnekler verilebilir: Müy زوج تشپ نیا ندشد دهاوخذت سار ریگ هدرک هیسد سیلتی یوم: *“Saçını hile ile siyaha boyamış olsan da, bu kambur sırt doğrulmayacaktır.”*

دراد نیریشد ر ن کیلو تسخلت ر بصد مایا شدرگ زا سرت نیشنم

Menşîn ters ez gerdiş-i eyyâm ki sabr telhest velîken ber-i şîrîn dâred *“Zamanın akıp gidişine bakıp oturma. Sabır acı olmakla birlikte, meyvası tatlıdır.”*

تسرد نآ رد ش یاشگ و ارسد نآ رد تلود میشک ارچ رسد ناغم ریپ ناتسا زا

Ez âstân-i pîr-i mugân ser çerâ keşîm Devlet deran serâ vu goşâyîş der an der est

“Meyhanecinin eşiğinden neden başımı çekeyim: Devlet o tapıda, işlerin yoluna girmesi o kapıdadır.”

II-ZAMİRLER

A-AYRI ŞAHIS ZAMİRLERİ

§ تست رادیرخ م تست “tust” ile birlikte yazıldığında “est” şahıs zamiri و “to” تست

نک نآ ر زان تست راکبیط م ور ی سک شپ

Pîş-i kesî rvo ki talebkâr-i tust Nâz ber an kon ki harîdâr-i tust *“Seni isteyeninin yanına git ve nazını çekene nazlan.”*

§ “est” diğer ayrı şahıs zamirleri ile birlikte yazıldığında “menest, tust, üst, veyest, mâst, şomâst, anhâst” تست ، تسوا ، تست ، تسمن تست ، تسامش ، تساهنا ، şekillerini alır.

§ Eski metinlerde “û” و Örneğin:

Bedû bâz dâdend ferzend-i ûy Behûbî becostend peyvend-i ûy *“Oğlunu ona geri verdiler. Güzellikle onun gönlünü aldılar.”*

ve “vey” یو üçüncü tekil şahıs zamirleri yanında “ûy” یو şekli de kullanılır.

یوا دذرف دنداد زاب و دب

§ Ayrı şahıs zamirlerinden üçüncü tekil şahıs zamiri “râ” ار edatı ile birlikte “ûrâ” ارو ve “veyrâ” اریو şeklinde yazıldığı gibi “verâ” ارو şeklini de alabilir. Örneğin:

یور دنداھذا م یوسد رواخز یوجگنج رسپود نآکتفگ ارو

Verâ goft kan do peser-i cengcûy Zi hâver sûy-i mâ nihâdend rûy “Ona ‘İki savaşçı oğlum Doğu’ dan bu tarafa yönelmişlerdir’ dedi.”

B-BİTİŞİK ŐAHİS ZAMİRLERİ

§ Bitişik şahıs zamirleri fiillerle veya zarflarla birleştiği zaman nesne (meful) olurlar. Örneğin: دیا م دیا هدنبزا تچیه منکذت شمارف زگره کا یا

Ey ki hergiz ferâmuřet nekonem Hîçet ez bende yâd mî âyed?

“Ey seni hiç unutmadığım! Hiç beni hatırladığın oluyor mu?”

§ Fiil sonunda bulunan bitişik şahıs zamirleri yerine göre “bana, beni; sana, seni,…” şeklinde çevirilir.

Örneğin:

دیورن ، یناشفیذ اتا ھذا کا نکی گدنشخب ، تدیاب یگرزب

Bozorgî bâyedet, bahşendegî kon Ki dâne tâ neyefşânî, nerûyed

“Sana büyüklük lâzımsa, bağışlayıcı ol. Çünkü tohum saçmadıkça hiçbir şey yeşermez.”

§ Bitişik şahıs zamirleri fiillerin sonuna geldiği gibi isim, sıfat, masdar ve edatların sonuna da gelebilir.

Örneğin:

دشابذت سرد شنتسکش ، درادھگنذ کاخ ریز ردش کاپ دنوادخ ھکی بارشد ھنامیپ ، فاصنا ی دیا

Ey bî insâf, peymâne-i şerâbî ki hodâvend-i pâkeş der zîr-i hâk nige hdâred, şikesteneş dorost

nebâşed. “Ey insafsız! Her şeyden arı duru olan Tanrı’nın toprak altında koruduğu şarap kadehini kırmak doğru

olmaz.”

§ Şiirde bitişik şahıs zamirleri ayrı şahıs zamiri gibi kullanılabilir. Örneğin: ندز خرف یار مک و شید رهز ن دشد دیابب و ا رب ن اتا نو نک

Kunûn-itan ber-i û bebâyed şoden Zi her bîş u kem rây-i ferruh zeden “Şimdi sizin onun yanına gidip, etraflıca konuşmanız gerekiyor.”

C-MÜŞTEREK ZAMİRLER

§ “hîşten” تشیوخ zamirinin “kendi, kendisi” anlamı yanında “akraba, yakın, hısım, dost” anlamlarında isim olarak kullanılışına da dikkat edilmelidir. Örneğin:

تسشیوخ ھذ و ردارب ھذ ، تسشیوخ دندرد ھک ردارب

Berâder ki der bend-i hîşest, ne berâder u ne hîşest

“Yalnız kendisini düşünen kardeş, ne kardeştir ne akraba.”

D-SORU ZAMİRLERİ

§ Soru zamirleri “ki”کي ve “çi”چي bazenکي veچي şekillerinde karşımıza çıkar. Örneğin: اناشيدب دیسر چه؟
Ve begû gûr-i و دندوبی کی یرتشگنا بلطبدنتفر (وا روگی یوسد) وایوسد که نآ و نآ و ،تساجک ن میلسد روگ و گب و
suleymân kocâst ve an do ten ki sûy-i û (sûy-i gûr-i û) refend betaleb-i enguşterî, ki bûdend

ve çi resîd bedîşân?

“Süleyman’ın mezarının nerede olduğunu, yüzüğü aramak için mezara giden o iki kişinin kim olduklarını
ve başlarına ne geldiğini söyle.”

؟تسگ دیپسد و اشیر و رسد یوم که نایمدا زا دوبکی سک لوا و گب : دنتفگ و

Ve goftend: Begû evvel kesî kibûd ez âdemiyân ki mûy-i ser u rîş-i û sepîd geşt? “Saçı sakalı
ağaran ilk insanın kim olduğunu söyle, dediler.”

؟دوبچ نآ باوج و تسدوبچ اهلئسم نیا که و گب و تنونکا

Eknûn begû ki in mes’elehâ çibûdest u cevâb-i an çibûd? “Şimdi o problemin ne olduğunu ve
cevabının ne olduğunu söyle.”

III-OLUMSUZLUK

§ Fiillerin başında bulunan olumsuzluk eki, ayrı olarak “ne”نه şeklinde fiil başında veya cümlenin bir
başka yerinde yazılabilir. Örneğin:

وگم واکرت، شاباکرت نیا هاگرد رب که متفگ ادت megû terk-i û megû adt
Ne men torâ goftem ki ber dergâh-i in turk bâş, terk-i û megû adt

نم نه
“Sana ‘Bu Türk’ün huzurunda bulun; ondan ayrılma’ demedim mi?”

§ Pekiştirme (tekîd) –be’si sonra veya önce olumsuzluk harfi gelebilir. Örneğin:

Mâ besahtî benemordîm u to ber buhtî bemordî

یدرمب ی تخبر رب و تو میدرمب ی تخسب ام

“Biz güçlük çekerek yürüdüğümüz halde ölmedik de sen devenin sırtında iken öldün!”

§ Olumsuzluk eki “mî”می ve “hemî”همی eklerinin başında bulunur. Oysa klasik Farsça metinlerde bu
kurala uyulmayabilir. Örneğin:

Mînegûyem ki tâ’atem bepezîr Kalem-i afv ber gunâhem keş میوگنیم که معلق ریذیب مدعاط

“İbadetimi kabul et demiyorum ama af kalemini çekiver günahlarımın üstüne.”

Merdî lokme ez kâse berdâşt. Mûy der lokme-i û bûd. Merd hemînedîd. دیدن می هم درم. دود واهمقل رد یوم

تشارب هساک زا همقل یدرم

“Adamın biri kâseden bir lokma aldı. Lokmasında kıl vardı ve adam kılı görmüyordu.”

§ “nîst” (yoktur, değildir) تسيذ fiili “ne... est” نسا هذ şeklinde de iafde edilir. Örneğin: Ki ey bulendnazar şâhbâz-i sidrenişîn
Neşîmen-i to ne in konc-i mihnetâbâdest

تسا دابآ تنحم چنک نيا هذ وت ن ميشن نيشن هر دسد زابهاشد رظندنلب يا ه

“Ey makamı Sidre olan yüce bakışlı doğan! Durağın, mihnetlerle dopdolulu olan bu bucak değildir.”

§ “nîstî” تسيذ fiili “neî” يا هذ veya “neyî” يذ şekillerinde de yazılır. Örneğin:

ço tu âgeh neî ez sîrr-i pîşân ser-i mûî mekon inkâr-i îşân

ن اشيا را کنا نکم ي ئوم رسد ن اشيا رسد ز يا هذ هگا وت وچ

“Mademki senden öncekilerin sırrından haberdar değilsin, o halde onları birazcık bile olsun inkâr etmeye kalkma.”

§ “niyem” (değilim) ميند ifadesi “nîm” (yarım, buçuk) ميند kelimesi ile karıştırılmamalıdır.

Men an niyem ki dehem nakd-i dil beher şûhî

Der-i hizâne bemuhr-i tu vu nişâne-i tust

تست هاشن و وترهمب هزاز خرد ي خوشد رهبد لد دقن مهده که ميند نا نم

“Ben her şuha gönül verecek biri değilim. Gönül hazinemın kapısı senin mührünle mühürlenmiştir; gönül kapımda senin nişanın vardır.”

§ “nî” يذ kelimesi “nîst” (değildir, yoktur) تسيذ anlamında da kullanılabilir. Örneğin: Comle

muhtâcend, û muhtâc nî Mîresâned rizk u û râ yâr nî

ي ذ را يار وا و قزر دناسريم ي ذ جاتحم وا دنچاتحم هلمج

“Herkes O’na muhtaç; O değil. Rızık verir; yoktur yardımcısı.”

Der bun-i in bahr-i bîpâyân besî Garka geştend u haber nî ez kesî

ي سک ز ا ي ذ ربخ و دنتشگ هقرغ ي سب ن اياپ ي ذ رجب ن يا ن ب د

“Bu engin denizin dibinde pek çok kişi boğulmuş olduğu halde kimsenin bundan haberi yoktur.”

§ Elif ile başlayan fiillerin olumsuz yazılışlarında “nun” ن harfinden sonra araya girmesi gereken kaynaştırma harfi hazfedilebilir. Örneğin:

Hîn mekon çendîn kıyâs ey hakşinâs Zanki nâyed kâr-i bîçun der kıyâs

س ايق رد ن وچيب را ک دياند هکناز س اشن ق د يا س ايق ن ي دنچ نکم ني ه

“Ey hak tanıyan insan! Sakın ola ki bu kadar kıyasta bulunurum deme! Çünkü Yüce Tanrı’nın yaptıkları kıyasa gelmez.”

§ “ne” هذ kelimesi klasik Farsça metinlerde “nîst” (yok, yoktur) تسيذ anlamında kullanılabilir. Örneğin:

der an sahrâş yek gorg âşnâ ne zi sahrâ der dileş coz tengnâ ne

هذ انگنت زچ ش لد رد ار حص ز هذ انشا گرگ کي شار حص نا رد

“O ovada tanıdık bir kurt bile yok. Yüreğinde o sahradayken darlıktan başka bir şey yok.”

§ “ne” ن olumsuzluk eki “nâ” şeklinde fiil başına gelebilir. Örneğin:

Ey pâdşâh-i sûret u ma’nî ki misl-i to

Nâdîde hîç dîde vu neşenenîde hîç gûş

وت لثم هک ي نعم و تروصد هاشداپ يا

ش وگ چیه هدینشن و هدید چیه هدیدان

“Ey madde ve mânâ âlemlerinin padişahı! Senin gibisini hiçbir göz görmemiş ve hiçbir kulak

duymamıştır.”

IV- HEMZE

§ Hemze eski metinlerde birlik ya’sı veya işaret ya’sı gibi kullanılır. Örneğin:

Her cenâze’i ki ez şehîr bîrûn bordendî, vey sengî der an kûze efkendî. یدندر ب ، یدندرد

نوریی رهش ز ا ه هزانجر ه

“Şehirden çıkarılan her cenaze için o testiye bir taş atardı.”

Nâgâh be mahalleî resîd.

دندیسر ه لحمب هاگان

“Ansızın bir mahalleye vardı.”

§ Hemze, zamir ya’sı olarak da karşımıza çıkar. Örneğin:

Hâtem-i Tâyi râ goftend: Ez hod bozorter himmet der cihân dîdeî yâ şenîdeî?

ه ه دینش ای ه ه دید ن ا ه ج رد ت م ه ر ت گ ر ز ب د و خ ز ا : دنتفگ ا ر ی یاط مطا د ..

“Hâtem-i Tâ’î’ye ‘Dünyada kendinden daha yüce himmetli birini gördün ya da işittin mi?’ diye sordular.

§ Klasik Farsça metinlerde, sonunda hâ-yi gayr-i melfûz bulunan isimlerde “ha” harfinin üstüne koyulan ve birlik ya’sı yerinde kullanılan hemzeden sonra bitişik şahıs zamiri gelebilir. Örneğin:

Morde’iem mîrevem ber rûy-i hâk

Zinde gerdân cânem ey cânbahş-i pâk

ک ا پ ش خ ب ن ا ج ی ا م ن ا ج ن ا د ر گ ه د ن ز ک ا خ ی و ر ب م و ر ی م م ا ه ه د ر م

“Toprakta yürüyen bir ölüyüm ben. Ey can veren ve her şeyden münezzeh olan Tanrım! Beni canlandır.”

§ Eski metinlerde izafet ya’larının yerine hemze kullanıldığı da görülür. Örneğin.

Ve vâkıf gered ber an şerîat ki derû rengâ-i rûhânîst ve siyâsethâ-i şerî’î, tâ ankeshâ ki pezîrâ-i an bâşend nîkbaht gerdend hemçunank munkirân bedû bedbaht şevend.

ک ن ا ن چ م ه د ن د ر گ ت خ ب ک ی ت د ن ش ا ب ن ا ا ر ی ز پ ی ک ا ه س ک ن ا ا ت ی ت ع ی ر ش د ا ه ت س ی ا ی س و ت س ی ن ا ح و ر ا ه گ ن ر و ر د ی ک ت ع ی ر ش د ن ا ر ب ذ ر گ ف ق ا و و د ن و ش ت خ ب ذ ب و ذ ب ن ا ر ک ن م

“İçinde ruhanî renkler ve dinî cezalar bulunan o şeriata vakıf olur. Bunu kabul edenler mutlu olurlar, inkâr edenlerse bedbaht kalırlar.

V- “ki” KELİMESİ

§ “ki” kelimesi klasik Farsça metinlerde harf-i izâfe olarak “ez” ز ا anlamında kullanılabilir. Örneğin:

gofte’end: Durûgî maslahatâmîz bih ki râstî-i fitne engîz

ز ی گ ن ا ه ن ت ف ع ی ت س ا ر ک ه ب ز ی م ا ت ح ل ص م ی غ و ر د د n a ه ت ف گ

Hayra vesile olan bir yalan fitne koparan doğrudan yeğdir.

§ “ki” kelimesi bazen “gibi” anlamını verir.

Merâ hodâvend-i teâlâ mâlik-i in mulk gerdânîde est tâ behorem u bebahşem, ne pâsbân ki nigâh

مراد ماگذ هك ن ايساپ هذ م شخبب و مروخب اتت سا هدينادرگ كلم نيا كلامى لاعت دنوادخ ارم دârem.
“Yüce Tanrı beni, yemek ve bağıştta bulunmak için bu ülkenin sahibi yapmıştır; bekçi gibi saklamak için

değil.”
§ “ki” kelimesi “û” و zamiri ile birlikte “kû” و şeklinde yazılabilir. Ancak “kû” kelimesi “nerede” anlamına da geldiğinden bu kelimenin hangi anlamda kullanıldığına dikkat edilmelidir. Örneğin:

Derkâgeh-i kûzegerî bûdem dûş Dîdem do hezâr kûze gûyâ vu hamûş Her yek be zebân-i hâl bâ men goftend Kû kûzeher u kûzeger u kûzefurûş?

شود مدوب یرگ هزوک هگراک رد
شومذ و ایوگ هزوک راز هود مدید دنتفگ نم ابل احد نابزب کیره
؟شورف هزوک و رگ هزوک و رخ هزوک وک

“Dün akşam testi yapılan bir yere gittim. Konuşan veya susan iki bin testi gördüm. Her biri hal diliyle bana ‘Testi yapan nerede? Testi satın alan nerede? Testi satan hani?’ dediler.

Ender â, esrâr-i ibrâhîm bîn kû der âteş yâft serv u yâsemîn رارسا وک نیب میهاربا رارسا
، آردنا
“İçeri gir ve servi ile yasemini ateşte bulan İbrahim’in sırlarını gör.”

§ Şiirde veznin bozulmaması için “ki” kelimesi atılabilir.
To beçesmân-i mest benumâyî dil-i mâ bâzpes nehâhî dâd و تسم نامشچ و ت دادى هاوخذس پ زاب ام لدى امنبتسم
“Öyle görünüyor ki sen o sarhoş gözlerinle gönlümüzü geri vermeyeceksin.”

“ki” kelimesi “verne” (yoksa, aksi halde) و انرو anlamında kullanılabilir. Örneğin:

Elâ tâ nepîçî ser ez adl u rây Ki merdum zi dest-i to pîçend pây و لدعزا
رسى چيپنات لا
“Sakın adalet ve doğruluktan ayrılma! Yoksa halk sana isyan eder.”

VI- “vav” و BAĞLACI

§ Bir beyitte vezin icabı “vav” bağlacı ile birbirine bağlanması gereken iki kelime ayrı ayrı yerlerde bulunabilir. Örneğin:

Sohen râ serest ey hîredmend u bun Meyâver sohen der mkiyân-i sohen و روایم ندو
دنمدرخیا تسرسار نخس

Bu cümle şu şekilde kurallı cümle haline dönüştürülebilir:

روایم نخس نخس نایم رد .تسا ندو رسار نخس ، دنمدرخیا
“Ey akıllı kimse! Sözün bir başı, bir sonu vardır. Birisi konuşurken onun sözünü kesme.”

§ “vav” bağlacı bazen “oysa, halbuki, ancak, dahi” anlamlarında kullanılır. Örneğin: Deh dervîş der gilîmî behosbend u do pâdşâh der iklîmî negoncend
دنجنگنمى میلقا رد ماشداپ و د و دنبسخبى میلگ رد ش یورد هد

“On fakir bir kilimde uyur, oysa iki padişah bir ülkeye sığmaz.”

§ Birbirine “vav” bağlacı ile bağlanan kelimeler, bu bağlaç olmadığı takdirde izafetli okunurlar ya da kelimelerin arasına virgül koyulur. Örneğin:

Cihânguşâ-yi cevânbaht şeyh ebû ishâk

Hodâyegân-i muhâlifkoş-i muvâfiksâz

ق احساسا وبا خيشدت خبناوجى اشگناهد

زاسد قفاومر شك قفاومر ناگيادخ

“Muhaliflerini öldüren, kendisine muvafık olanlarla iyi geçinen, talihi genç, cihan padişahı Şeyh Ebû İshak.”

VII- ÇOĞUL § Sonu hâ-yi gayr-i melfûz ile biten kelimelerin “hâ” ه ile yapılan çoğullarında “ha” ه harflerinden biri telaffuzda kalsa da, düşebilir. Örneğin.

Ve in kâfirân çonîn gotend ki mâ nedânîm ki cevâb-i in mes’elehâ çîst. تسيچ اهلسم نيا باوج كه مينادد ام
كه دنتفگ نينچ نارفاك نيا و

“Bu kâfirler ‘Biz bu problemlerin cevaplarının ne olduğunu biliyoruz’ dediler.”

§ Sonunda hâ-yi gayr-i melfûz bulunan kelimelerin “ân” نا ile çoğulları yapılırken sondaki “ha” harfi düşerek yerini “g” گ harfi alır. Ancak, eski metinlerde bu “ha” harfinin düşmediğini görmek mümkündür. Örneğin:

Perâgendegânend zîr-i felek ki hem ded tevân hândişan hem felek.

كالف م ه ن اشد دناوخ ناوت دد م ه كه كالف ريز دنناگ هدنگارپ

“Feleğin altında hem canavar hem felek denilebilen dağınık gök cisimleri vardır.”

§ Eski metinlerde sonunda “elif” harfi bulunan isimlerin “ân” نا ile yapılan çoğullarında bazen kaynaştırma harfi olan “ya” ي bulunmaz. Örneğin.

Ve emmâ kavluhu gayrilmağzûbi aleyhim veleddâllîn ya’ nî coz an sitemkârân ki ber îşân heşm giriftî çon cehûdân u tersâân u bîdînân u bîrâhân.

يد و نانيدي و نآ اسرت و نادوهج نوچي تفرگ مشخ ن اشيا ربه كه نار اكمتسد نا ز جي نعين ن يلاضلا لا و مهيلء بوضغما ريغ
ملوق اما و ن اهار

“gayrilmağzûbi aleyhim veleddâllîn âyetine gelince; bunun anlamı: Yahudiler, Hıristiyanlar, dinsizler ve yoldan çıkanlar gibi kendilerine hışımlandıklarından başka.”

VIII- FİİLLER VE FİİL ZAMANLARI

A- “hesten” ن تسه Fiili

§ “hesten” ن تسه fiili ayrı olarak çekilebildiği gibi, isim, sıfat ve zamirlerin sonunda ek fiil halinde bağlanabilir. Örneğin:

bâzâriyân u raiyyet enderûn-i rabazend (rabaz hestend)

دنتسه ضبر) دنا ضبر نور دنا تيعر و ن ايرازاب)

“Esnaf ve halk sur içindedir.”

§ Sonunda masdariyet ya'sı bulunan bir kelime "est" Örneğin.

Zindegânî tevângerîst تسیر گناوتی ناگدنز ت سا ile birleştğinde, aradaki elif harfi düşer.

“Yaşamak güçlülüktür.”

§ Sonu hâ-yi gayr-i melfûz ile biten kelimelere ek fiil halinde gelen “hesten” ن تسه fiili, birinci tekil şahısta “em” ما yerine “vem” مو şeklinde yazılır. Örneğin:

ار ما دنشورفدن اجبناگذازا ما هزاز Men câh dûst dârem kâzâdezâdevem Âzâdegân becân nefrûşend câh râ هزاز ما مراد تسود ما دنم

“Ben makamı severim, çünkü özgür yaratılmışım.

Ama özgürler makamlarını canları pahasına satmazlar.”

§ “hesten” fiili klasik Farsçada, nâdir de olsa, istimrârî ya'sı ile birlikte kullanılır ve “bûd” دود anlamını verir. Örneğin:

Goft eger butrûy-i men ancâstî Secde pîş-i vey zîbâstî

ی تسابیز یو ش یپ هدجسی تساجنا ن م یور ت برگا ت فگ

“Dedi ki: Eğer put gibi güzel yüzü olan sevgilim orada olsaydı, onun yüzü önünde secde etmek güzel olurdu.”

§ Sıfat, zamir veya hal zarflarına bitişen ek fiiller şiirde başka bir kelimeye bitişik olarak yazılabilir.

Örneğin:

Goft ey kûdek çerâî gamzede Men nedîdem çon tu yek mâtemzede

هدز متام کی و ت نوچ مدیدن م هدزمغی نارچ کدوک یا ت فگ

“Dedi: Çocuğum niçin gamlısın? Ben senin gibi böyle yas tutan birini görmedim.”

“çerâî gamzede” soru cümlesinin açılımı şöyle olmalıdır: çerâî gamzede > çerâ gamzedeî > çerâ

gamzede hestî ت سه هدزمغ ارچ یا هدزمغ ارچ هدزمغی نارچ ت فگ

§ Sonunda hâ-yi gayr-i melfûz veya sessiz harf bulunan bir kelimededen sonra gelen “est” ت سا önceki kelimeye bitişik olarak yazıldığında, bunun elifi düşer. Örneğin:

Ki in tıfl-i gerâmî şâhzâdest Zi şâhî der gedâyî ûftâdest ت ساداتفوا ی یادگ رد ی هاشد ز ت سداز هاشد ی مارگ ل فط ن یا سا

“Bu değerli çocuk bir şehzadedir ve şehzadelikten dilenciliğe düşmüştür.”

B-ŞİMDİKİ ZAMAN VE ŞİMDİKİ ZAMANIN HİKAYESİ

§ Şimdiki zamanın başına gelen “mi” می edatı ile fiil arasına başka bir kelime girebilir. Örneğin:

ی هاوخی می مچ لد ی دن یکسم ن یزا ی هلا متفگ و رس مدر و ا رب

“Ber âverdem ser u goftem ilâhî Ezin miskîn-i bîdil çi mîhâhî”

Başımı kaldırıp ‘Allahım; bu gönlü elden gitmiş miskinden ne istiyorsun?’ dedim.

§ Şimdiki zamanı veya şimdiki zamanın hikayesini gösteren “mi”nin yerine bazen “hemî” می kullanılır. Bu durumdaki fiilde eylemin sürekliliği söz konusu olur. Örneğin:

ی دیدی می و می تشگی می درگ

“Gird hemî geştî ve hemî dîdî” *Dolaşıyor ve görüyordu.*

“Hemî” eki bir beyitte farklı yerlerde bulunabilir. Örneğin:

Gerçi sîm u zer zi seng âyed hemî Der heme sengî nebâşed zer u sîm می در می گنسد رمع هم ر د می میس و مینس ز ر ز و مینس هچرگ

“Her ne kadar altın ve gümüş taştan çıksa da, her taştta altın ve gümüş bulunmaz.”

Ş -di'li geçmiş zamanın ve şimdiki zamanın hikayesinde çekilmiş fiillerin sonunda kullanılan ve zamir ya'sı ile karıştırılmaması gereken bir “ya” çeşidi vardır. Buna hikaye ya'sı ya da istimrârî ya'sı denilir. Örneğin:

Gorbe-i miskîn eger per dâştî tohm-i goncişk ez cihân ber dâştî

می تشاد ر پ ناهج زا کشجنگ مخت می تشاد ر پ رگا نیکسمه عبرگ

“*Miskin kedinin kanadı olsaydı, dünyada serçenin soyunu kuruturdu.*”

Ş Eski metinlerde bazen istek kipinde kullanılması gereken bir fiil şimdiki zaman ile ifade edilebilir. Örneğin:

İşmuyel goft ki tovbe-i tâlût ânest ki ber hîzed, hod bâ ân yâzdeh peser ki dâred, ve be ceng-i cebbârân reved, ve bâ îşân ceng mî koned tâ ancâygâh koşte şevend.

ات دنک می گنج ن اشیا اب و دور نارابج گنجد و دراد می رسپ هدزای نآ اب دوخ ، دزیخ ر ب می تسنا ت ولات ا عبوت می ت فنگ ل یومشا دنو شد متشک هانگیا جناً

“*İşmuyel dedi ki: Tâlût'un tövbesine gelince; kalksın, on bir oğlu ile birlikte zorbarlarla savaşa gitsin ve hepsi öldürülünceye kadar orada onlarla savaşsın.*”

Ş Klasik metinlerde, özellikle şiirde vezin doldurma sebebiyle “mî” eki ile fiil arasına “be” pekiştirme harfi girebilir. Örneğin:

Cihânâ meperver çu hâhî durûd çu mî bederevî perverîden çi şevend?

دو شد هچر ن دیور پ یور د می م وچ دور دی هاوخ وچر وریم اناهج

“*Ey dünya! Mademki biçeceksin, yetiştirme bari. Biçeceksen, yetiştirmenin anlamı ne?*”

Ş Şimdiki zamanın hikayesi hem başa “mî” hem de sonda istimrârî ya'sı ile birlikte kullanılabilir.

Örneğin: Gerçi nâm-i û nemî bordî zi bîm Lîk ender cân-i û bûdî mukîm

میتقم یدوب و اناج ر دنا کیل میتی ز یدرب می مذ وا مانه چرگ

“*Korkudan adını anmamakla beraber, yine de O, onun canındaydı.*”

Ş Şimdiki zamanın hikayesinin istimrârî ya'sı ile yapılan çekimlerinin olumsuz şekillerinde olumsuzluk harfinin başına pekiştirme edatı olan “be” gelebilir. Örneğin:

Benegşâdî şeker ez şermgînî Guleş mîhândend ez nâzenînî

می نینز ان ز ا دندن اوخیم ش لگی نیکمرش ز ا رکش یداشگنب

“*Utancından konuşmazdı. Nazenin olduğu için de ona Gül derlerdi.*”

Ş Fiillerin şimdiki zamanlarının ve hikayelerinin çekimlerinde olumsuzluk harfi olan “be” edatı, “mî” ekinden sonra gelebilir. Örneğin:

Mihâ zürmendî mekun ber kihân Ki ber yek namat mînemâned cihân

ناهج دنامی من طمذ کیر ربهک ناهک ربهکم یدنمروز اهم

“Ey büyük insan! Küçüklere zorbalık etme. Çünkü dünyanın düzenin hep böyle sürüp gitmez ya!”

C- GELECEK ZAMAN

§ Fillerin gelecek zamanlarında, çekimi yapılan fiil, geçmiş zaman gövdesi yerine masdar halinde de kalabilir. Örneğin:

Eger men’ kunî ve eger nekunî, û ber an tab’-i nîk-i hod ve sirişt-i pâk-i hod hâhed reften.

نتفر دهاوخ دوخ کاپت شرس و دوخ کینعبط نآ ربهوا ینکزگا و ینکعنم رگا

“Yasaklasan da, yasaklamasan da o, iyi tabiatı ve temiz yaratılışı doğrultusunda gidecektir.”

§ Yardımcı fiil “hâsten” نتساوخ in başına “be” pekiştirme edatı getirilebilir. Örneğin: Şerâb-i telh-i sûfîsûz bunyâdem hâhed burd

Leb ber lebem nih ey sâkî ve besitân cân-i şîrînem

دره دهاوخ مداینه زوسدی فوص خلت بارشد

منیریش ناجن اتسب و یقاسد یا هنم بل ربه بل

“Sûfiyi yakan bu acı şarap beni benden alacak. Ey sâkî, dudağını dudağıma koy ve tatlı canımı al.”

D- MÂZÎ-Yİ İLTİZÂMÎ

§ Bir fiilin mâzî-yi iltizâmî şeklinde “bûden” fiilinin “bâş” kökü çekildiği halde, eski metinlerde “bû” kökü de kullanılabilir. Örneğin:

Tâ pederet zîr-i an senghâ-yi girân ber hod beconbîde bâşed, peder-i men bebihişt resîde buved.

دوب هدیست شهیب نم ردهپ ، دشاب هدیبنج دوخ ربه نارگی اها گنسنآ ریز تردپ ات

“Senin baban henüz o ağır taşların altında kıpırdamadan benim babam çoktan cennete ulaşmış olur.”

E- MUZÂRÎ’-İ İLTİZÂMÎ

§ İstek kipi şeklinde kullanılan bazı fiiller geniş zaman anlamı verebilir. Ancak, bunların başında bulunan “be” harfleri daha çok pekiştirme görevinde bulunurlar. Örneğin:

Beddil ez sâye-i hod betersed

دسرتبه دوخ هه یاسد زالدده

“Kötü kalpli kimse kendi gölgesinden korkar.”

Serkeş meşov ki çun şem’ ez gayretet besûzed

Dilber ki der kef-i û mûmest seng-i hârâ

دزوسبت تریع زاعمشد نوچهک وشمش کرسد

اراخ گنست سموم و افکرد هکر بلده

“Serkeş olma sakın! Avucunda mermeri bile muma çeviren sevgili kıskanır da seni mum gibi yakar

yandırır.”

F- EMİR

§ Fiillerin emir şekillerinin başında bulunan “be” harfi zaman zaman yerinde bulunmayabilir.

Örneğin: Hergâh ki sâhib-i in ruk’a râ bebînî, û râ pîş-i men âver.

روآنمشپاروا، نییدار معقرنیا بحاصهک هاگره.

“Bu pusulanın sahibini gördüğünde bana getir.”

§ Klasik metinlerde emirlerin başına “mî” می veya “hemî” همی ekleri geldiğinde, emredilen eylemin sürekliliği söz konusu olur. Örneğin:

Pes to benişîn ve tasavvur mîkon ki nakd kirâst ve gabn bâ kîst و نک می روصتو تسیک اب نبعو تسارک دقت هک

نیشنب و تسپ

“O halde otur da nakdin kimde olduğunu ve kimin aldandığını düşüner.”

Be hest u nîst merencân zamîr u hoş mîbâş

Ki nîstüst serencâm-i her kemâl ki hest

ش ابیم شوخ و ریمض ناجنرم تسین و تسهد

تسه هکل امکره ماجنارسد تسیتسین هک

“Vara yoğa bakıp üzme kendini, Mutlu olmaya bak. Çünkü her kemâlin sonunda yokluk vardır.”

G- MİŞ’Lİ GEÇMİŞ ZAMAN

§ Eski metinlerde –miş’li geçmiş zamanın bilinen çekimi yanında, edilgen ortaça “hesten” تنسه fiilinin birlikte çekilmesine de rastlanır.

Dîdestem تسدید متسه هدید

Dîdestî تسدید می تسه هدید

Dîdest تسدید تسه هدید

Dîdestim تسدید میتسه هدید

Dîdestîd تسدید دیتسه هدید

Dîdestend دنتسدید دنتسه هدید

Örnek:

Velâkin ez behr-i ân goft mâliki yevmiddîn ki rûz-i resthîz va’de kerdest pâdâş dâden, نداد شاداپت سدرک

هدعو زیختسر زور هک نیدلا موی کلام تفگ نا رهپزان کلو

“Ancak Kıyamet Günü herşeyin karşılığını vermeyi vadettiği için ‘mâliki yevmiddîn’ (din gününün sahibi)

demıştır,”

Be hûn-i peder geşt hemdâstân Zi dâna şenîdestem in dâstân ز ناتساد میتسدینش اناد ز ناتسادمھت شگ ردپ دâstân

نوخب

“O, babasının kanının dökülmesine ortak oldu. Şu hikayeyi bir bilginden işittim.”

§ Nazım ve nesirde cümle içinde –miş’li geçmiş zaman halinde ifade edilmesi gereken bir fiil, ilgili zamir belirtilmek şartıyla edilgen ortaça halinde de yazılabilir. Örneğin:

Men zi gaflet sad guneh râ kerde sâz To ivez sad gûne rahmet dâde bâz زاس هدرک ار هنگ دصت تلفغز نم

زاد هداد ت محر هنوگ دصض و ع و ت

“Ben gaflet içinde yüz günah ilemişken sen, karşılığında yine bana yüz çeşit rahmet gönderdin.”

Ş Şiirde veznin bozulmaması için bir fiilin –miş’li geçmiş zamanı “-di’li geçmiş zaman + est” şeklinde de ifade edilebilir. Örneğin:

تسات خاسر بى رخ و تزا و ت س فذ ت سات خان ش
Zanki cânet zovk-i dîn şinâhtest Nefs-i to ez to harî ber sâhtest
نید قوذ تناجا هکناز
“Canın din zevkini tatmadığı için nefsin senden bir eşek yaratmıştır.”

Ş Eski metinlerde –miş’li geçmiş zaman ikinci tekil şahsında “ya” harfinden önce gelen “elif” düşebilir. Örneğin:

Ez bes ki to der hind u der îrân zedeî tîğ

Ve z bes ki derin her do zemî rîhteî hûn

غیتى هدز ناریا رد و دنه رد و تى كس بزا

نوخى هتخیرى مز و د ره نیرد كس بزو

“Gerek Hind’de gerek İran’da o kadar kılıç sallamışsın, her iki diyarda o kadar kan dökmüşsün ki...”

H-MİŞ’Lİ GEÇMİŞ ZAMANIN HİKAYESİ

Ş Eski metinlerde nadir de olsa –miş’li geçmiş zamanın hikayesi “geçmiş zaman gövdesi + hesten + istimrârî ya’sı” kalıbında kullanılır. Örneğin:

ملاسلاو متفر كاخر د تبقاء مامتى رمع
Bâd peymûdestemî omrî temâm Âkıbet der hâk reftem vesselâm
ى متسدومیب داب

“Ömrümü boş şeylerle geçirmiştım. İşte sonunda toprağa girdim.”

İ- DUA KİPİ

Ş Bir beyitte dua bildiren bir ifade bulunduğu halde dua bildiren fiil bulunmayabilir. Bu durumda, o ifadede duanın bulunuşu metnin gelişinden anlaşılır. Örneğin:

Ey sabâ bâ sâkinân-i şeh-r-i yezd ez mâ begû

K’ey ser-i haknâşinâsân gûy-i çevgân-i şomâ!

وگب امزا دزیر رهش ن انكاسد اب ابصیا

امش ن اگوچه یوگ ن اسانشان ق د رسد ی ا

“Ey seher yeli! Yezd şehrinde oturanlara, bu şehrin hâkimine ve ileri gelen yöneticilerine de ki: Hakkınızı

tanımayan ve nankörlük edenlerin başı çevganınızın topu olsun!”

beytinde ikinci mısra açık olarak yazılırsa

داب امش ن اگوچه یوگ ن اسانشان ق د رسد ! دزیر رهش ن انكاسد یا

Şeklinde olmalıdır,

Ş Eski metinlerde dua bildiren fiillerin olumsuz hallerinde olumsuzluk harfi “m” م ayrı olarak “me” مه şeklinde yazılabilir. Örneğin:

Ser-i tâcdârân furûşem bezer? Ki me taht bâd u me tâc u me fer

(ki taht mebâd u tâc mebâd, fer mebâd)

رفهم و جاتهم و دابتختهم كه؟ رزبمشورف نارادجات رس

(دابم رف، دابم جات و دابم تخت كه)

“Şahlar şahının başını altın karşılığında satayım; yani taht kalmayın, taç kalmayın, padişahlık olmasın, öyle mi?”

J-YETERLİLİK

§ Bir fiilin yeterlilik kipinde asıl fiil istek kipinde çekildiği ya da fiilin geçmiş zaman gövdesi yazıldığı halde, klasik metinlerde asıl fiil masdar halinde de kalabilir. Örneğin:

Eger men reften mîtevânistem be hâne-i hod mîreftem ve derincâ nemî hoftem.

متفخى من اجنيرد و متفرى م دوخء هناخب متسناوتى من نفر نم رگا.

“Gidebilseydim kendi evime gider ve burada yatmazdım.”

§ “tevânisten” eski metinlerde önekli ve birleşik fiillerin arasına girebilir. Örneğin:

Bâzergân behandîd u goft: Der şehri ki müş sad men âhen betevâned hored, bâzî kûdekî râ bemikdâr-i deh men ber tevâned girift.

تفرگ دناوت رې نم هد رادقمې ارى كدوك يزاب، دروخ دناوتې ن هأ نم ددش وم كه ى رهش رد : تفگ و ديدنخې ناگرزاي.

“Tacir güldü ve ‘Farenin yüz batmanlık demiri yiyebildiği bir şehirde bir atmaca on batmanlık çocuğu kapabilir’ dedi.”

K- MUTLAK YETERLİLİK

§ Bir fiilin “mîtevân” ile yapılan mutlak yeterlilik şeklinde olumsuzluk harfi “tevân”ın başına gelebilir. Örneğin:

Şeyh egerçi der reh-i dîn cân bebâht

Ez kuhen gebrîyeş mî netevân şinâht

تخاين ناچ نيد هر رد هچرگا خيش

تخانش ناوتنى مشيربگ نهكزا

“Şeyh din yolunda canını feda etse bile, onu eski ateşperestliğinden ayırmak mümkün değildir.”

§ “tevân” kelimesi birleşik fiillerin arasında bulunabilir. Örneğin:

vaktî hekîmî râ suâl kerdend ki ez sûret-i zâhir ber tabîat u sûret-i merd istidlâl tevân girift? تفرگ ناوت

لادتسا درم تريس و تعييط رې رهاظ تروصدزا كه دندرک لاؤسار ى ميكد ى تقو

“Vaktiyle bir bilgeye sordular: Görünüşüne bakarak bir insanın huyu ve karakteri hakkında hüküm

çıkarmak mümkün olabilir mi?”

L-GEREKLİLİK

§ Eski metinlerde gereklilik fiillerinin geniş veya şimdikileri “mîbâyed” ميبايد şeklinde yazıldığı gibi, “bâyed” بيايد fiilinin başında pekiştirme harfi “be” de bulunabilir. Örneğin:

Mî bebâyed reft sûy-i rûm zûd Tâ şevved ta' bîr-i in ma'lûm zûd

دوز مولعم نیا ریبعئتدوش ات دوز مور یوسد تفر دیابی می

“Bu rüyanın yorumlanabilmesi için derhal Rûm ülkesine gitmek gerekir.”

§ Gereklilik fiilinin tek şahıslı çekiminde asıl fiil geçmiş zaman gövdesi halinde yazıldığı gibi, masdar halinde de karşımıza çıkabilir.

Bedân ki in tekarrub bâ ki bâyed kerdn

ندرک دیاب هک ابیرقت نیا هک نادب

“Bu yakınlığın kime gösterilmesi gerektiğini bil.”

§ Eski metinlerde gerekliliğin tek şahıslı çekiminde “hemî” eki kullanılabilir. Örneğin: Asâ ber

giriften ne mu'ciz buvez Hemî ejdehâ kerd bâyez asâ اصء ذیاب درک اهدژا می مه ذوب زجمع هذ ن تفرگ رب اصء

“Asâyı ele almak mucize değildir. Asâyı ejderhaya dönüştürmek gerek.”

§ Şiirde “bâyed” fiili önekli fiillerin arasına girebilir. Örneğin: Bozorgî ki fercâm-i ûtîregîst Ber an

mihterî ber bebâyed girîst ت سیرک دیاب رب یرتهم نآ رب ت سا ی گریت وا ماجرف هک ی گرزب

“Sonu karanlık olan büyüklüğe ağlamak gerekir.”

M-DEĞİŞİK ANLAMDA KULLANILAN FİİLLER

§ Eski metinlerde “şâyesten” ن تسیاشد (layık olmak), “dânisten” ن تساند (bilmek) ve “yâresten” ن تسرائی

(gücü olmak, cür'et etmek) fiilleri “tevânisten” ن تسانوت (muktedir olmak) fiilinin yerinde kullanılır.

Örneğin:

Ser-i çeşme şâyed giriften bebîl Çu por şod, neşâyed gozeşten bepîl

ل پیب ن تشذگ دیاشن دشد رپ وچ ل پیب ن تفرگ دیاشد همشچ رسد

“Suyu başından kürekle tutmak mümkündür, Ama taşıp da sel haline gelince, fil ile dahi

geçilemez.”

Hîç saykal nikû nedâned kerd Âhenî râ ki bedguher bâşed دشاب رهگر ب هکار ی نهآ درک دناند و کذل قیصد چیه

“Hiçbir şey aslı kötü demiri güzelce parlatamaz.”

Hodâvend-i penc dînâr ez bîm neyârist hoften ن تفتد ت سرائن مپب زا رائید چنپ دنوادخ

“Beş dinarın sahibi korkudan uyuyamadı.”

Ey ki ez defter-i akl âyet-i aşk âmûzî Tersem in nokte betahkîk nedânî dânist

دیآ راتفرگ ی تبیصم هب هک دناد ی سکت یفاء ردق.

“Ey akıl defterinden aşk âyetini öğrenen! Korkarım bu ince meselinin künhüne gerçekten eremeyeceksin.”

§ “âmeden” ن دما (gelmek) fiili, edilgen teşkilinden “şoden” ن دشد (olmak) fiilinin yerine yardımcı fiil

olarak kullanılabilir. Örneğin:

Hemçonin kadr-i âfiyet kesî dâned ki be musîbetû giriftâr âyed. دیآ راتفرگ ی تبیصم هب هک دناد ی سکت یفاء ردق.

ن ینچمه

“Aynı şekilde, âfiyetin kadrini, belaya uğrayan bilir.”

§ “şoden” ن دشد (olmak) fiili “reften” ن تفر (gitmek) anlamında karşımıza çıkar. Örneğin:

Ey ferzend; eger mîhâhî ki torâ bihil konem ve ez to hoşnûd şevem, pîş-i Ahmed-i Hanbel şov ve begû tâ merâ duâ koned. Bâşed ki hak teâlâ merâ ezin renc halâs dehed.

چنر نیز ارمی لاعتقد که دشاب دنگ اعد ارم لا وگب و وشل بند دمحا ش بیپ موشد دونشخ و تزا و منکل حد ارته کی هاوخیم رگا دنزرفیا دهد صلاخ

“Evladım, seni bağışlamamı ve senden hoşnut kalmamı istiyorsan, Ahmed-i Hanbel’e git, söyle, bana dua etsin. Ola ki Yüce Tanrı beni bu ızdıraptan kurtarır.”

§ Klasik metinlerde “kerden” ندرک (yapmak, etmek) yerine ن دینادرگ وندومرف ، ندومذ ، ن دینادرگ gibi fiiller, “şoden” ن دشد (olmak) yerine ن تشگگ ، ن دیدرگ ، ن داتفا gibi fiiller kullanılabilir.

IX-İSİM VE FİLLERDEKİ İMLA DEĞİŞİKLİKLERİ

§ Bir cümlede arka arkaya aynı şahıs ve zamanlı iki fiil geldiğinde ikinci fiilin şahsını gösteren ek fiil atılabilir. Örneğin:

Ey Sa’dî, to hem sohenî begûy ez anhâ ki dîdeî ve şenîde,

هدینشد و یا هدید که اهنأ زا یوگبی نخس مه و تیدعسد یا.

“Ey Sadî! Sen de görüp duyduklarından bir şeyler söyle.”

§ Bir cümlede aynı zamanlı ve şahıslı iki ayrı fiil bulunduğunda yardımcı fiillerden biri atılabilir. Örneğin:

În san’at dîde bûd ve beyâmûhte.

هتخوماید و دوب هدید ت عنصن یا.

“Bu sanatı görmüş ve öğrenmişti.”

§ Klasik metinlerde bazı fiillerin eski kullanılış şekilleriyle karşılaşmak mümkündür. Örneğin ن داتفا fiilinin ن داتفا ve ن داتفا şekillerinde yazılması gibi.

Rûzgârî ber âmed ki ittifâk-i mulâkât neyûftâd,

داتفویذ ت اقلام قافتا که دمأ ر بیراگزور.

“Zaman geldi, görüşmek mümkün olmadı.”

Bebîn ki sîb-i zenehdân-i to çi mîgûyed

Hezâr yûsuf-i mısırî futâde der çeh-i mâst

دیوگیم هچ و ت نادخنز بیسد که نیبید

تسام هچ رد هداتف ی رسم فسوید راز ه

“Bak, senin çenendeki elmaya benzeyen çukurun ne diyor: Bizim kuyumuza bin Yusuf düşmüştür.”

§ Karşılıklı konuşma nakillerinde “gotf” ت فگ (dedi) fiilinin sonuna bir elif harfi getirilir. Buna “cevap elifi” denilir.

İskender-i rûmî râ porsîdend: Diyâr-i meşrîk ve mağrib beçi giriftî?

Goftâ: Beavn-i hodây-i azze ve cel her memleketî râ ki giriftem, raiyyeteş neyâzurdem ve nâm-i pâdişâhân coz benikûî mebordem.

ی تفرگ هچد برغم و قرشم رایید : دندیسر پار ی مور رد نکسا

مدربد ی ئوکنب زج ناهاشداپ ماند و مدرزایندش تیعر ، م تفرگ که ار ی تکلم ره ل ج و زع یادخ نو عب : اتفگ.

“Büyük İskender’e ‘Doğu’yu ve Batı’yı ne ile aldın?’ diye sorduklarında, ‘Yüce Tanrı’nın yardımıyla fethettiğim her ülkenin halkını incitmedim ve padişahlarını iyilik dışında bir şeyle anmadım’ dedi.

§ Hicrî 9., milâdî 15. yüzyıldan önce uzun veya kısa sesli bir harften sonra gelen “dal” د harfi, “zal” ذ şeklinde yazılırdı. Örneğin.

Hemçonân menkûl est ki şebî muînuddîn pervâne hazreti mevlânâ râ da’vet numûze bûz ve serverân-i şerîat ve tarîkat bicem’ ihim hâzir bûzend.

دندوب رضاد مهعمجد تقيرط و تعيرشد نارورسد و نوب هذومذت و وعد ار اذلاوم ترصد هناورپ نيدلا نيعمى بشد هك تسلو قنم نانچمه

“Yine nakledildiği gibi, bir gece Muîneddin Pervâne, Hazreti Mevlânâ’yı davet etmişti. Bütün din ve tarikat önderleri orada bulunuyordu.”

§ Ancak bazı metinlerde bir önceki harfi “sâkin” olan dal harflerinin zal şeklinde yazılışına rastlamak da mümkündür. Örneğin:

Ve îşân beyârî-i hozâvend risâlet bir hodâvenzân-i sohen galebe konenz

ذننك هباغ نخسد ناذنوادخ ربت لاسر دنواذخ يرايد ن اشيا و

“Ve onlar Tanrı’nın yardımıyla, söz ustalarına baskın çıkabilirler.”

§ Bâşed ki, buved ki دشايد هك دوب ، هك دوب (ola ki, belki) ifadesi bazen “bûden” ندوب fiilinin yalnız geniş zaman gövdesi kullanılarak داوب هك (bû ki) şelinde karşımıza çıkar. Örneğin:

Bâ sabâ hemrâh befirist ez rohet goldestî

Bû ki bûi beşnevîm ez hâk-i bustân-i şomâ

هتسدلگ تخر زا تسرفب هارمه ابص اب

امشد ناتسب کاخ زا ميونشبى ئوب هك وپ

“Sabah meltemiyle birlikte yanağından bir deste gül gönder. Belki ayağını bastığın bahçenin toprağından

bir koku alırsız.”

§ “bûden” ندوب fiilinin “bû” وپ geniş zaman gövdesinden yapılan geniş zaman veya şimdiki zaman çekimlerinde genel olarak bir fiilin üçüncü tekil şahsı kullanılır. Ancak, eski metinlerde bunun diğer şahıslardaki çekimlerine de rastlamak mümkündür. Örneğin:

Heme nîkîyet bâyed âgâz kerd Çu bâ nîknâmân buvî hemneverd دیاب وچ درک زا غا دیاب تیکیه همه

İyilikleriyle tanınmış insanlarla yoldaş olmak istersen hep iyilik yolunu tutmalısın.

§ Eski metinlerde gâf (kâf-ı fârisî) harflerinin serkeçleri genel olarak yazılmaz. Örneğin:

Der târîh-i sene-i selâse ve sittîn ve sittimie serîr-i memleket bevucûd-i devlet u ma’delet-i û muzeyyen keşt (geşt). Ez ekâlîm-i cihân mulûk-i zemân halka-i imtisâl-i û der kûş (gûş)kerdend.

رد وال اتتما هقلد نامز كولم ناهج مپلاقا زا بتشك نيزم و ا تالدعم و تلود دوجوب تكلنذ ريرسد هئامتسد و نپتسد و ثلاثه نسد خيرات رد دندرک شوک

“Altı yüz altmış üç yılında ülkenin tahtı onun devleti ve adaleti ile süslendi. Dünyanın her bir tarafındaki melikler ona bağlılıklarını bildirdiler.”

§ Elif harfiyle başlayan fiillerin önlerinde bulunan ekler, söz konusu fiile elifli veya elifsiz olarak birleşebilir. Örneğin:

Cân-i bîcânân neyerzed yek peşîz Hemçu merdân berfeşân cân-i azîz

زیزع ناج ن اشفر ب نادر م وچمه زیشپ کی دزرین ن اناج ی ب ناج

“Canan olmadan can metelik etmez. Gönül erleri gibi âciz canını saçmaya bak.”

§ Bazı Arapça kelimeler eski metinlerde farklı yazılış şekilleriyle karşımıza çıkar. Örneğin: > هبوت

تہوت > تہوت

ہیاکد > تہیاکد > تہیاکد

یسوم > اسوم

یسیدع > اسیدع

لیئر بچ > لیئر بچ > لیئر بچ

تارہ > ةارہ

§ Farsça bağlacı şiirde vezin dolayısıyla veya şekillerinde yazılabilir. Örneğin: ہذی ذی ذ

Ne işâret mîpezîred nî beyân Nî kesî zû im dâred nî nişân

ن اشذی ذ دراد م لء وز ی سک ی ذ ن ایذی ذ در یذیم تراشا ہذ

“Ne işarete ne de beyana gelir. Ne kimsenin onun hakkında bir bilgisi vardır ne de alameti.”

§ Sonunda istimrârî ya’sı bulunan fiillerin başına pekiştirme harfi “be” gelebilir. Örneğin: Her ki û

dîdî cemâleş âşikâr Cân bedâdî yu bemordî zâr zâr

راز راز یدرمب و یدادب ناج راکشاش لامج ی دید وا ہکرہ

“Onun cemalini açıkça gören, perişan bir halde canını teslim ederdi.”

§ Vezin dolayısıyla “bûden” ندوب fiilinin “vav”ı şiirde düşebilir.

Goft eger cârûb u gırbâlem budî Vech-i nânî râ çi işkâlem budî

ی د ب م لاکشاه چ ار ی ناند ہجو ی د ب م لابرغ و بوراچ رگا ت فگ

“Bir süpürgeyle bir eleğim olsaydı, ekmek parası kazanmak için hiç problemim olur muydu?” dedi.

§ Eski metinlerde birleşik fiillerin asıl fiil kısımlarının, baştaki fiil olmayan kısımla bitişik olarak yazılış şekillerine rastlanılabilir. Örneğin:

K’ey cihândîde-i men çunşodî Zâr u nâkâm ez cihân bîrûnşodî

ی دشنورید ن اہج زا ماکاد و راز ی دشنوج ن م ہدید ن اہج ی اک

“Ey benim görmüş geçirmiş dostum! Nasıl oldu da muradına ermeden, perişan bir halde dünyadan çekip

gittin?”

§ Mısra veya beyit sonlarında, isimlerin ve fiillerin sonuna gelen ve bir anlam ifade etmeyen elif harfleri bulunabilir. Bu “doldurma elifleri” veznin bozulmaması amacıyla kullanılır.

Zemîn pûşed ez nûr pîrâhenâ Şevêd tîre gîtî bedû rûşenâ

انشور و ددی تیگ هریت دوشد انهار پیر و نزا دشوین میز

“Güneş doğunca yeryüzü ışıktan gömlek giyer ve karanlık dünya onunla aydınlanır.”

Ş “bâ” اب önekiyle sıfat haline dönüşen kelimelerin başlarındaki bu ek vezin dolayısıyla elifsiz de yazılabilir. Örneğin:

Begofîâ furûgîst in îzedî Perestîd bâyed eger behredî

یدر خب رگا دیاب دیتسر پیدزیا نیا تسیغور ف اتفگب

“Bu bir Tanrı nurudur. Eğer akıllıysan, buna tapman gerekir.” Dedi.

Ş Şiirde, iki veya daha çok rakamlı sayı sıfatlarında her hanedeki rakam ayrı ayrı yazılabilir. Bu durumda rakamları toplayarak çeviri yapmak gerekir.

Çu sâl-i hurmuz âmed ber deh u şeş

Roheş be nuh cihân befurûh âteş

ش تا تخورف ن اهج هذ بهش خرش شد و هد ریدما زمرهل اس وچ

“Hürmüz on altı yaşına gelince yüzünün parlaklığı dokuz feleği aydınlatır oldu.”

Ş Yazılmaları gereken tamlama ya’ları şiirde yazılmayabilir. Örneğin: Lugathâ turkî yu tâzî der âmûht

Zi ibrî yu zi rûmî dil ber efrûht تخورفا ربدی مور ز و یربع ز تخوما رد یزات و یرکرت اه تغل

“Türk ve Arap dillerini öğrendi. İbranca ve Rumcadan da nasibini aldı.”

Ferzâneî bereft u zi refteneş her ziyân

Dîvâneî bemând u zi mândeneş hîç sûd

ن ایز رهش نتفر ز و تفریدی منازرف

دوس چیهش ندنام ز و دنامدی هناوید

“Bilgenin biri gitti; gitmesi zarar oldu bize. Bir deli kaldı, ama kâr geçmedi elimize.”

Ş “ân” نآ ve “în” نیا işaret sıfatları kendilerinden sonra gelen kelimelere bitişik olarak yazılabilir.

Örneğin:

Pes ancemâ’at-i umerâ bedâ’iye-i kışlâk be havâlî-i mardin teveccuh numûdend.

دندومذ هجوت نیدرام عی لاوحد هب ق لاشق ع هید ع ادب ار مات عامجنآ س پ

“Bunun üzerine bu emirler topluluğu kışlağa gitmek amacıyla Mardin yöresine yöneldiler.”

Ş Eski metinlerde üç noktalı yazılan “p, ç” gibi harfler tek noktalı olarak yazılabilir.

14.CÜMLE ÇEŞİTLERİ

لمج عاونا

Farsça’da dört çeşit cümle vardır.

1.Haber cümlesi یربخ ع لمج

Cemşîd u Ahmed bâhem be bâg mîrevend دنور ع م غاب هب م هاب دمحا و دیشمج

2.Soru cümlesi ع شسر پ ع لمج

دور می غاب به که اب دیشمچ؟ Cemşîd bâ ki be bâğ mîreved?

Soru cümlesi dört biçimde karşımıza çıkar.

a.Haber cümlesi gibidir ancak, cümlenin âhenginden soru cümlesi olduğu anlaşılır. Hasen âmed? Hasen geldi mi? دما نسد؟

b.Cümlenin başında bulunan “âyâ” (=acaba) آیا soru kelimesi ile anlaşılır. Âyâ Mehîn der hâne est? Acaba Mehînin evde mi? آتسا هناخ رد نیهم آیا؟

c.Cümlede soru kelimelerinden biri kullanılır.

Ki âmed?Kim geldi? که دما؟

Çi goft? Ne dedi? چی تفگه؟

Çikadr kâgez lâzim dârî? Ne kadar kağıda ihtiyacın var? چ.İراد مزلا ذغاک ردقچ؟ Başta “âyâ” ile birlikte cümle içinde soru kelimelerinden biri kullanılır. Âyâ çi şenîdîd? Acaba ne duydunuz? آیدیدینشد چه آیا؟

3.Emir cümlesi یرما علمچ

Be bâğ boro ورد غاب به

4.Hayret bildiren cümle’ Nida cümlesi یبجعت علمچ

Söyleyenin psikolojik cümlelerdir.

Çi bâğ-i bâsefâyî est!

Çi bîhired kesânend!

Çi hevâ-yi hûbî!

halini, heyecanını, üzüntüsünü, sevincini, nefretini ve kızgınlığını belirten

Ne güzel bir bahçe! Ne akılsız kimseler var! Ne güzel bir hava!

تسا ییافصا ب غاب به! ددناسک درخ یی به چه! ای بوخ یاوه به چه!

SADE CÜMLE, BAĞIMSIZ CÜMLE, BİRLEŞİK CÜMLE

§ Tek filli cümlelere “sade cümle” (comle-i sâde) پەئۆب ەئە زەزە denir. Sade cümle tam bir anlam veriyorsa bağımsız cümle (comle-i mustakil) یەتکەبەئە زەزە olur. Şu cümleler sade ve bağımsız cümlelerdir.

ی ناشن چچه .مدرک هاگزار نآ ریز .مدنادرگ ربار شرف .مدید ار هجنگی لایاب و زیم ریز . متشگ ار هناخ رسارس .دوب هدش مگ ناتسلگ باتک .دوب هداتفا اجنآ ناتسلگ .مدرک هاگزار هجنگ تشپ رخآ .مدوب هدش دیمون .مئفاین ناتسلگ زا

§ Cümleler arasında konu kopukluğu olmadığından bu parçada anlam bağı (peyvend-i ma’nevî) و نعمه vardır.

مئفاین ناتسلگ زا ی ناشن چچه .اما مدرک هاگزار نآ ریز و مدنادرگ ربار شرف .مدرک عادو ناتسود .اب نیربانب ، مدرگرب هناخ به مئساوخ می

زیخر ب هاوخ نیشنب هاوخ

§ Yukarıdaki cümleler arasında ise sadece sözel bağ (peyvend-i lafzî) و نطقه vardır. Bazı cümlelerde anlam bir fiil ile tamamlanmaz. İki veya daha çok fiile gerek vardır. İşte, birden fazla fiili bulunan cümlelere birleşik cümle (comle-i murekkeb) بکرم علمچ denir.

مدوب هتفر ناتسرييد هب نم ، يدما وت هک یتقو

تسا راخ ، تسال گاجر ه

Sade bir cümle olmakla birlikte, anlamı tam olmadığı için eksik cümle (comle-i nâkıs) صقانهءلمج dir.

Eksik cümleler birbirlerini tamamlayarak birleşik cümleyi oluştururlar.

§ Bir birleşik cümlede asıl maksadın açıklandığı sade cümleye “temel cümle” (comle-i pâye) هياپ dir. Birleşik cümleye açıklık getiren cümleye de “yan cümle” (comle-i peyrev) وريپءلمج denir.

مدوب هتفر ناتسرييد هب نم ، يدما وت هک یتقو وريپءلمج = يدما وت هک یتقو

هياپءلمج = مدوب هتفر ناتسرييد هب نم

تشاذگ زيم يور ار دوخ با تک یتقو داھنڈ = یتقو

ھرازگ = تشاذگ زيم يور ار دوخ با تک یتقو = یتقو

لوعفم = ار دوخ با تک

(ھناشن فرد (ھفاضاء ھرسک

لوعفم ھتسباو = دوخ

ھناشن فرد = ار

لعف ھتسباو = زيم يور

فرد = يور

لعف ھتسباو = زيم

لعف = تشاذگ

دماج ، درفم ، ھداس ، صاخ مسا = یتقو

دماج ، درفم ، ھداس ، تاذ ، ماء مسا = با تک

کرتشم ريمض = دوخ

دماج ، درفم ، ھداس ، تاذ ، ماء مسا = زيم

ن تشاذگ لعف زا يرابخا هجو ، مولعم ، يدعتم ، تبثم ، درفم صخش موس ، ق لطم یتقو صام = تشاذگ

§ Bazen fâil (özne) ile fiil veya mef'ûl (nesne) ile fiil arasında “ki” که bağlacı girer.

Çi renchâ ki keşîdem! Çihâ ki nekerd!

Ne sıkıntılar çektim! درکنه که اھچا! Neler etmedi ki! مديشکه که اھچر هچا!

§ Cümleler iki kısımdan oluşur. Birinci bölümde cümlenin, hakkında haber verilen kısmı yer alır.

Buna “nihâd” داھنڈ denir. İkinci kısım, “nihâd” hakkındaki haber bölümüdür. Buna da “gozâre” ھرازگ adı verilir.

Bir fiilde iki kısım mevcuttur.

1.Fiilin değişmeyen kısmı, “mâdde-i fi'l” لعفء ھدام

2.Fiilde sayı ve şahıs bildiren değişken kısım, “şinâse-i fi'l” لعفء ھسانشد

Örneğin “nişestem” (=oturдум) متسشن fiilinde bulunan “nişest” تسسشن bölümü fiilin “mâdde”, “em” م ise “şinâse” kısmıdır.

§ Farsça'da geçmiş zamana delalet eden bütün sigalar “mâdde-i mâzî” (=geçmiş zaman gövdesi veya geçmiş zaman kökü) ھدامء ھضام , geniş zamana delalet edenler de “mâdde-i muzâri” “=geniş zaman gövdesi veya geniş zaman kökü) ھدامء ھراضم nden elde edilir.

“Mâdde-i fi'l”in başına gelen “mî” مِ ve “be” ب eklerine “cuz’-i pîşîn” denir.
Buna göre, “mîrefem” (gidiyordum, giderdim) مِ فِعْمِ fiilinde”mî” “cuz’-i pîşîn” (önek), “reft”,
“mâdde-i mâzî” ve son olarak “em”, “şinâse” bölümlerini ifade eder.

“bervî” (=gidesin) بِرْوِ fiilinde de “be” ب edatı “cuz’-i pîşîn”, “rev” وِ “mâdde-i muzâri”, “î” اِ ise
“şinâse” bölümlerini oluşturur.

زادنا ن تخادنا زودنا ن تخودنا

BAZI FİİLLERİN GENİŞ ZAMAN KÖKLERİ رابوا یادنا ندودنا
ن دیرابوا نیجا ن دیجا تسیا ن داتسیا زآ ن تخآ

یارا ، ارا ن تسارا ب مارا ن دیمارا
مارا ن دیمرا زاپ ن تخاپ رازا ن درزا راب ن دیراب

یامزا ، امزا ندومزا زاب ن دیزاب یاسا ، اسآ ندوسآ شاب ن دیشاب ماشآ ن دیماشآ فاب ن تفاب بوشآ ن نقشآ یاب ن تسیاب ن یرفا ن دیرفا
یاشخب ، اشخب ندوشخب نکآ ن دنکآ شخب ن دیشخب یلاآ ، لاآ ندولآ زارب ن دیزارب رامآ ن دیرامآ زیخرب ن تساخرب یا ، آن دما
روخرب ن دروخرب زرمآ ن دیزرمآ رادرب ن تشادرب زوما ن تخوما مدرب ن دیمدرب یاما ، اما ندوما رب ندرب زیما ن تخیما درگرب
ن تشگرب روا ، رآ ن دروا رب ن دیرب زیوا ن تخیوا دنب ن تسب زیها ن تخیها یاسب ن دوسب دنب ن دیدنبا یوب ن دیئوب شاب ، وب ندوب زرا
ن دیزرا سوب ن دیسوب تفا ن داتفا یوب ن دییوب زارفا ن تخارفا

زارفا ن تشارفا پ زورفا ن تخورفا

یازفا ، ازفا ندوزفا ساپ ن دیساپ رسفا درسفا یلاپ ن دییلاپ رشفا ندراشفا یلاپ ندولاپ راشفا ندرشفا یاپ ن دییاپ نکفا ن دنکفا زب
ن تخب چنقلا ن تخفلا شخب ن دیشخب رابنا ندرابنا ریذپ ن تفریذپ رابنا ن تشابنا ریذپ ن نفرذپ نکارپ ن دنکارپ روت ن دیروت

نارپ ن دنارپ فوت ن دیفوت زادرپ ن تخادرپ
تسرپ ن دیتسرپ ج رورپ ندرورپ
زیهرپ ن تخیهرپ هج ن تسج

رپ ن دیرپ یوج ، وج ن تسج شیرپ نابنج نابنج رمژپ ندرمژپ بنج ن دینبج لوژپ ن دیلوژپ گنج ن دیگنج هوژپ
ن دیهوژپ وچ ن دیوچ دنسپ ن دیدنسپ ناهج ن دناهج

ما نپ ن دیهانپ هج ن دیهج رادنپ ن تشادنپ
سوپ ن دیسوپ چ

ن اشوپ ن دناشوپ

شوپ ن دیشوپ پاچ ن دیپاچ

ن اچیپ ن دناچیپ یاچ ن دیپاچ چپ ن دیچیپ پچ ن دیپچ

یاریپ ن تساریپ ن اخرچ ن دناخرچ یامیپ ، امیپ ندومیپ شچ ن دیشچ دنویپ ن تسویپ ناکچ ن دناکچ نلاچ ن دنلاچ ت نیچ ن دیچ

ن ابات ن دنابات خ بات ن دبیات

زات ن تخات یاخ ن دیناخ بات ن تفات زیخ ن تساخ ناپت ن دناپت شارخ ن دیشارخ

پت ن دیپت مارخ ن دیمارخ شارخ ن دیشارخ شورخ ن دیشورخ وارخ ن دیوارخ رخ ن دیرخ ناسرت ن دناسرت زخ ن دیزخ سرت ن دیسرت
بسخ ن دیبسخ شرت ن دیشرت باوخ ن تفخ ناکرت ن دناکرت دنخ ن دیدنخ کرت ن دیکرت باوخ ن دیباوخ فت ن تفت هاوخ ن تساوخ فت

ندیفتد ناوخن دناوخن فتن دیفتد روخن دروخن ناگتن دناگتن

نتد دینتد ناوتد نسناتو

زوتد نختوتد هد هداد راد نشتاد ناتسد ندتسد ناد نسناد رتسد ندرتسد

نارد ندنارد چنسد نختسد شخرد ندیشخرد یارس ندورسد ورد ندورسد شپرس نتشیرسد و برد ندیورد زسد ندیزسد بایرد نتفایرد
بئسد نقتسد رد ندیورد چنسد ندیچنسد دزد ندیدزد زوسد نختوسد مد ندیمد

زود نختود ش ود ندیود

نید ندید یاشد نسیاشد

باتشد نقتاشد ر وشد ندتد یوشد ، وشد ننتسد نار ندنار فاکشد نقتاکشد یابر ، ابر ندوبر نکشد نتسکشد ناسر ندناسر فکشد
نقتکشد هر نتسدر بوکشد نقتوکشد یور نتسدر فکشد نقتگشد سر ندیسر رامشد ندرمشد ورن تفر سانشد نختانشد بور نتفر وشد
نقتنشد مر ندیمر وشد ندونشد زیر نختیر وشد ندینشد سیر ندیسیسر

شیر نتشیر غ

زر غ ندیرغ ناتلاغ ندناتلاغ یاز ، از نداد تلاغ ندینلاغ یاز ندییاز وغد ندوغل نرن نرن

یادز ندود ز ف یز نتسیز

تسرف دناتسرف س یامرف ، امرف ندومرف

شورف نختورف یاسد ، اسد ندیناسد بیرف نقتیرف زاسد نختاسد نوزف ندوزف راپسد ندراپسد یازف ، ازف ندوزف راپسد ندرپسد رسف ندروسف
زوپسد نختوپسد راشف ندراشف ناتسد ندناتسد نکف ندنکف مهف ندیمهف

ک ناشد نتساشد ناشد ندناشد ماکن تساکن نیشد نتسشن راک نتشاک راگن نتشاگن واک ندیواک رگن نتسیرگن نک ندرک یامن ،
امن ندومن راک نتشیک زاوخن نختاوندش کن نتشک درون ندیدرون کن ندنک سیوند نتشوند بوکن نقتوک درون نتشوند هندناهدگ تفهذ
نقفهذ

زادگ نختادگ و رادگ ندرادگ

رادگ نتشادگ هداو نداداو رذگ نتشذگ راداو نتشاداو ریگ نتفرگ زرو ندیزرو

زیرگ نختیرگ نکشرو نتسکشرو ورگ ندیورگ

لسگ نتسگ ه لیسگ نختیسگ

یاشگ ، اشگ نداشتگ ساره ندیساره درگ نتشگل ه نتشه

یاشگ ، اشگ ندوشگل ه ندیله یوگ ، وگ نتفگ

رامگ نتشامگی

ل رای نتسرای زای ندیزای زرا ندیزرا بای نتفای سبلا نتشلا

له ندیله

زیله ندیزیله

م

لام ندیلام نام ندننام نام نسننام ریم ندرم کم ندیکم

